

SOCIALPEDAGOGISKT ARBETE I SKOLAN

Exemplet Tärnanskolan

(Social pedagogic work in schools. Tärnan school: A case study.)

av

Karolina Persson och Jennie Nielsen

C-uppsats i Socialt arbete, 10 poäng

Handledare: Anette Bolin

Vårterminen 2003

SOCIALPEDAGOGISKT ARBETE I SKOLAN

Exemplet Tärnanskolan.

(Social pedagogic work in school. Tärnan school: A case study.)

Den 16 maj 2003

Av: Karolina Persson och Jennie Nielsen

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att beskriva och analysera hur ett socialpedagogiskt arbete kan se ut på en skola samt få en fördjupad förståelse för varför socialpedagogisk kompetens efterfrågas inom skolan. Våra frågeställningar är följande: hur kan ett socialpedagogiskt arbete se ut på en skola, vilka övergripande förändringar har skett inom skolan den senaste tiden, vilken kompetens efterfrågades och vilka tankar låg bakom då man anställde en socialpedagog på vår utvalda skola, vad i den socialpedagogiska kompetensen kan vara av betydelse för arbetet på en skola.

Utgångspunkten för undersökningen är en kommunal 1-9 skola i Vänersborg. Resultatet bygger på fyra djupintervjuer med socialpedagogen, rektor, lärare och kurator. Till resultatet hör även ett samtal med tre elever. Därtill kommer tre observationstillfällen, då vi observerat socialpedagogens arbete. Vår bakgrund är en del av resultatet då vi gjort en grundläggande litteratursökning kring de övergripande samhällsförändringar som skett de senaste åren och som påverkat skolan. Bearbetningen av data har gjorts utifrån de nivåer som varit grundläggande i vår uppsats individ-, organisation- och samhällsnivå. Materialet har sedan tolkats och analyserats utifrån våra frågeställningar samt den teoretiska grund som vår uppsats vilar på.

Resultatet och analysen ger oss en tydlig bild av hur ett socialpedagogiskt arbete kan se ut på en skola samt på vilket sätt det kan främja ungdomars utveckling. Vi har även kommit fram till att många av de samhällsförändringar som skett de senaste åren påverkar skolan och att socialpedagogens närvaro på skolorna idag till viss del beror på dem.

Sökord: kompetens, skola, socialpedagogik

Abstract

The purpose with this essay is to describe and analyse how social pedagogic work can look like in a school and get a deeper understanding why the social pedagogy is in great demand in the schools today. The essay deals with following questions at issue: how can social pedagogic work look like in a school, which overarching change has happen in school the last years, which competence was inquired and what thoughts did they have when they employed the social pedagog in our selected school, what competence in the social pedagogy can be of importance when you work in a school.

The basis for the investigation is a municipal school with classes from 1-9 in Vänersborg. The result is based upon four interviews with the socialpedagog, the principal, the teacher and with the educational welfare officer. We had also a conversation with three pupils which is reported in the result. Further there are three observations made of the work done by the socialpedagog. Our background is also a part of the result because we have done an thorough literature inquiry over the overarching changes in the community the latest years which have affected the schools. The analyse of our material has been carried on different levels: individual-, organisation-, and community level. The material has been analysed from the questions at issue of the essay and the theories that the work is based on.

The result and the analyses give us a picture of how a social pedagogical work can look like in a school and how this work can encourage the pupils development. We have also noted that many of the changes in the community today effect the school. These changes can explain that social pedagogic competence is in demand in schools today.

Keywords: competence, school, social pedagogy

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	5
2. BAKGRUND.....	6
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	9
4. TEORI.....	10
4.1 KOMPETENS.....	10
4.2 SOCIALPEDAGOGIK.....	10
Bildningsblomman.....	10
Fler relevanta teorier som kan kopplas till bildningsblomman.....	11
4.3 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT FÖR ATT FÖRSTÅ BARNNS UTVECKLING.....	13
5. METOD.....	15
5.1 LITTERATURSÖKNING.....	15
5.2 URVAL.....	15
5.3 HUR GICK VI TILLVÄGA?.....	15
5.4 ANSATS OCH METOD.....	16
Intervjuernas genomförande.....	16
Observationer.....	16
Bearbetning av materialet.....	17
Metodernas relevans och giltighet.....	17
Etiska överväganden.....	18
6. RESULTAT.....	19
6.1 PRESENTATION AV TÄRNANSKOLAN.....	19
6.2 OBSERVATIONER.....	21
Dag 1.....	21
Dag 2.....	22
Dag 3.....	23
Kort sammanfattande reflektion av observation.....	23
6.3 INTERVJU MED REKTOR.....	24
Intervjupersonen.....	24
Organisationsnivå / Samhällsnivå.....	24
6.4 INTERVJU MED SOCIALPEDAGOG.....	26
Intervjupersonen.....	26
Individnivå.....	26
<u>Etniskt ursprung</u>	26

<u>Genus och ålder</u>	27
<u>Praktiskt arbete</u>	29
<u>Problemens utformning</u>	29
<u>Relationer</u>	30
Organisationsnivå	32
Samhällsnivå	32
6.5 INTERVJU MED LÄRARE OCH KURATOR	34
Intervjupersonen	34
Individnivå	34
Organisationsnivå	35
Samhällsnivå	36
6.6 INTERVJUBERÄTTELSE FRÅN ELEVER	37
<u>7. REFLEKTION OCH ANALYS</u>	39
7.1 SAMHÄLLSNIVÅ	39
Vetenskapliga och experimentella fältet	39
7.2 ORGANISATIONSNIVÅ	40
Vetenskapliga och experimentella fältet	40
Handlingskompetensen	41
7.3 INDIVIDNIVÅ	42
Sociala och språkliga fältet	42
Praktiska samt kroppsliga- och musiska fältet	42
Vetenskapliga och experimentella fältet	43
Handlingskompetensen	43
<u>8. DISKUSSION</u>	44
LITTERATUR	47
BILAGOR	

1. Inledning

Vi har valt att ägna denna c-uppsats till att få en uppfattning om hur ett socialpedagogiskt arbete kan se ut på en skola. Vi har en förförståelse om varför socialpedagogisk kompetens kan komma att efterfrågas på skolorna. Denna förförståelse bottnar i de samhällsförändringar som skett och som påverkat skolan de senaste åren, vilket vi beskriver i vår bakgrund. Utifrån detta anser vi det intressant att ta reda på varför socialpedagogisk kompetens efterfrågades på vår utvalda skola. Vårt intresse väcktes tidigt under utbildningen för hur man skulle kunna arbeta som socialpedagog med förebyggande verksamhet i skolan. Vi vill med denna uppsats försöka få klarhet i vad i den socialpedagogiska kompetensen som kan vara användbart i arbetet på en skola.

Under arbetets gång har vi arbetat utifrån olika nivåer när vi beskriver det socialpedagogiska arbetet. Dessa nivåer är samhällsnivå, organisationsnivå samt individnivå. Med detta menar vi samhället i sin helhet, skolan som organisation samt individer som befinner sig på skolan. Detta har vi gjort för att lättare kunna göra en beskrivning av socialpedagogens breda arbetsområde och på så sätt få en uppfattning om på vilken nivå det socialpedagogiska arbetet på Tärnanskolan mestadels utspelar sig. Dessa olika nivåer har vi under arbetets gång medvetet förhållit oss till för att hålla en röd tråd i uppsatsen och på så sätt underlätta för läsaren och oss själva.

2. Bakgrund

Samhället är hela tiden i förändring och därmed förändras också skolans förutsättningar hela tiden. Även om vi utifrån sett många gånger kan tycka att mycket är sig likt sen vi själva gick i grundskolan som t ex ämnen, organisering av schema, raster och föräldramöten så har skolan förändrats. Lärarnas situation och villkor är i ombildning. Hargreaves uttrycker det här, enligt Thavenius (1999), lite utmanande då han säger att vi å ena sidan har en alltmer postindustriell och postmodern värld. En värld som karaktäriseras av snabba förändringar, förminskning av tid och rum, kulturell mångfald, teknologisk komplexitet och osäkerhet när det gäller nationella sammanhang och vetenskap. Å den andra sidan har vi enligt Hargreaves en modernistisk, monolitisk skola som fortsätter i djupt otidsenliga spår och med en svårgenomskådlig och mycket lite anpassningsbar organisation. Detta tycker vi säger en del om den komplexitet läraren står inför i sitt arbete.

Jacques Delors tidigare ordförande i EU, är ordförande för Den internationella kommissionen för utbildning inför 2000-talet. Denna kommission startade sitt arbete 1993 och har fått i uppdrag att studera, analysera och reflektera över utbildning inför 2000-talet. Delors (1998) lyfter fram tre förhållanden som han tycker kännetecknar förändringarna i vårt samhälle, och som därmed medfört förändringar inom skolan. Dessa är: förändringar av samhällsstrukturen, vårt sätt att kommunicera och tidsanvändningen. När det gäller samhället menar han att vi bygger våra sociala relationer på ett annat sätt än förr. Skolan har idag övertagit bördan att föra över värderingar och attityder. Den har också tagit ett ansvar för barnens hälsa, deras sociala och fysiska handikapp och så vidare. Delors påtalar att man idag har en förväntan på skolan att den ska kunna fungera som en surrogatfamilj, den ska respektera och stärka olika identiteter och samtidigt utveckla en känsla för medborgarskap och samhällsvärden. Invandringen som också är en viktig fråga kan ställa skolan inför nya situationer t ex att vara den enda fasta punkten för människor som i övrigt förlorat alla sociala band. De traditionella familjestrukturen anses vara under upplösning. Delors menar att skolan förväntas kompensera de misslyckanden som förändringen har medfört, genom att skolan alltmer förmedlar värderingar och diagnostiserar problem med mera. När det gäller kommunikationsteknologin har vi väl alla slagits av hur skolan förlorat sitt monopol på kunskapsförmedling, därmed står skolan och läraren inför en utmaning, enligt Delors, nämligen ifrågasättandet av sitt berättigande. När det gäller tidsanvändningen menar Delors att vi lever allt längre, och att den del av livet som vi använder till arbete minskar. Slutsatsen av detta är att arbete, fritid och utbildning sammantvinnas alltmer i vårt samhälle.

I en rapport ifrån Skolkommittén som heter Skolfrågor – om skolan i en ny tid (1997:121:34) belyses det inre arbetet i det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar samt föreslås åtgärder för att stimulera den pedagogiska utvecklingen. Ur den vill vi citera följande:

” På ett kvartsekel tycks skolan ha förlorat sin auktoritativa roll i ungdomars ögon och detta trots att den tar allt större plats i deras liv. Föräldrar får finna sig i att tilldelas en mindre betydelsefull utvecklingsroll än musiken. Så kan värdeförskjutningar se ut, när ungdomar tillfrågas om vem de lyssnar på och påverkas av. I efterkrigstidens moderna industriländer har unga människors tankevärld och attityder i viktiga avseenden förändrats. De barn och ungdomar som kommer till skolan idag är

inte likadana som de var för 25-30 år sedan. De är socialiserade på ett annat sätt. Deras föreställningar om sig själva, om livet och framtiden skiljer sig ifrån äldre generationers. Hur påverkar detta tillvaron och lärandet i skolan?"

Det ska inte underskattas att det gjort stora neddragningar på skolans och barnomsorgens resurser de senaste åren och det kanske är de konsekvenserna vi nu får börja betala på ett eller annat sätt. På sikt kanske det kan bevisas att det lett till ökad social problematik ute på skolorna? I ett delbetänkande från SOU 2000:3 Valfärd vid vägskäl kan vi läsa att det under 1990-talet skett stora förändringar kring beslutsfattandet i skolan och att dessa förändringar tillsammans med demografiska förändringar och krav på utgiftsminskningar har lett till att skolans förutsättningar förändrats på ett flertal sätt. De offentliga utgifterna till skolan minskade under inledningen av 1990, under 90/91 var antalet elever 881 000 i grundskolan. Dessa ökade till 984 000 år 97/98 samtidigt som de årliga utgifterna minskade med 6 %. Totalt sett har utgifterna per elev minskat med 9 % under 90-talet, medan utgifterna för undervisning har minskat med 15 % från 91-98. Detta kan tydligt avspeglas i lärartätheten ute på skolorna. Under 1991 fanns det i genomsnitt 9,1 lärare per 100 elever och under 1998 fanns det 7,5 per 100 elever. Hur dessa siffror ser ut idag 2003 har vi tyvärr inget svar på... På skolverkets hemsida hänvisar man till samma rapport som vi hämtat våra siffror ifrån. Vad de däremot berättar om på skolverkets hemsida är att besparingstrenden nu har brutits. Resurser per elev räknat har ökat de senaste åren, kanske allra mest i förskolan. De påpekar också att det är viktigt att ha i åtanke att dessa rapporter visar läget på nationell nivå, så förhållandena varierar självklart i kommunerna. Skolverket påtalar också att Sverige fortfarande har en hög resursnivå om man jämför internationellt. Sverige tillsammans med USA är de länder som lägger störst resurser på utbildning totalt sett, mätt i andel av BNP. Flera länder internationellt lägger mest pengar på elever på gymnasienivå, medan Sverige lägger mest resurser på eleverna i grundskolan. Kostnaden för läromedel och liknande i skolan har trots allt ökat kraftigt, detta anser skolverket beror på den ökade IT-satsningen, för om dessa kostnader tas bort så har också dessa kostnader minskat över tid. Skolverket skriver trots allt i sina utredningar att skolan trots ett sämre resursläge efter 90-talets besparingar i huvudsak klarar sig bra om man jämför internationellt. De påtalar att vi i Sverige också har högt uppsatta mål i skolan, där ett av de viktigaste är att alla elever ska kunna läsa vidare på ett nationellt program på gymnasiet. Skolverket anser att det är viktigt att varje kommun – och fristående huvudman tar sitt ansvar för att mer medvetet och aktivt arbeta för att förbättra grundskolan och då framförallt resultatnivåerna. Staten har gjort det genom särskilda anslag, men också lokalt måste de ansvariga skolpolitikerna ge de ekonomiska förutsättningarna som krävs för detta.

Eleverna själva påpekar att det råder brister i den sociala miljön som exempelvis bråk och stress. Skolan är för många elever en plats att längta bort ifrån. Ekholm (2000) hävdar att en förbättring av den vardagliga skolmiljön krävs, eftersom skolan är en social arena där elever bygger identitet och möter och mäter sig med andra. Skolverket har lämnat en rapport (Dnr 01-2001:2136) där de kartlagt förekomst av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning. Deras slutsatser vad gäller faktorer som har betydelse för en god lär- och arbetsmiljö är t ex 3-6 % av eleverna uppger att de varit utsatta för någon typ av mobbning men det är mycket få elever som uppger att de själva

deltagit i att behandla någon illa. Den visar också att den sociala miljön i skolan är hårdast under högstadietiden. Sexuella trakasserier och närmanden förekommer ute på skolorna. Elever med utländsk bakgrund är mer utsatta för kränkningar än andra men det är också de som i störst utsträckning utsätter andra för kränkningar. Rapporten visar också att det är av betydelse för skolans klimat hur den leds och organiseras, och de har kommit fram till att närvaron av vuxna med **olika kompetenser** bidrar till ett bättre klimat på skolorna.

I samband med våra studier och den litteratur vi läst har mycket tankar florerat kring hur det socialpedagogiska arbetet skulle kunna se ut på en skola. Som ni säkert förstår känns det oerhört spännande att få göra den här studien, där vi valt ut en skola med åk 1-9 som har en socialpedagog anställd.

3. Syfte och frågeställningar

Syfte

Vi vill beskriva och analysera hur det socialpedagogiska arbetet kan se ut på en skola, samt få en förståelse för varför socialpedagogisk kompetens efterfrågas inom skolans värld.

Frågeställningar

De frågeställningar som vi utgått ifrån för att uppfylla syftet med uppsatsen är följande:

- Hur kan det socialpedagogiska arbetet se ut på en skola?
- Vilka övergripande förändringar har skett inom skolan den senaste tiden?
- Vilken kompetens efterfrågades och vilka tankar låg bakom då man anställde en socialpedagog på vår utvalda skola?
- Vad i den socialpedagogiska kompetensen kan vara av betydelse för arbetet på en skola.

Vi har insett under våra eftersökningar kring material att detta är ett relativt outforskat område, att socialpedagoger anställs på skolorna är ett relativt nytt fenomen. Vi hoppas och tror att denna studie kan vara intressant för kommande socialpedagoger som anställs inom skolan. Förhoppningsvis kan den fungera som en inspirerare och stödjare. Vi anser också att den skulle kunna bidra med kunskap ute på skolorna där det redan finns socialpedagoger för att tydliggöra socialpedagogens arbete och kompetens.

4. Teori

Som teoretisk bas i vår studie har vi valt att utgå ifrån Madsen (2001) och hans teori bildningsblomman och på så sätt redogöra för vad i socialpedagogisk kompetens som är av betydelse för arbetet på en skola. Med hjälp av denna bildningsblomma och andra relevanta teorier beskriver och utvecklar vi socialpedagogisk kompetens. Vi anser också att det är av stor vikt att redogöra för vad vi menar med kompetensbegreppet.

4.1 Kompetens

Enligt Bonniers uppslagsverk (1995), betyder begreppet kompetens behörighet, erforderliga kvalifikationer och förmåga. Vi har valt att inrikta oss mer på den sist nämnda betydelsen. Ellström (1992) menar att kompetens kan liknas med en individs potentiella handlingsförmåga i relation till en viss uppgift, situation eller kontext. Han menar förmågan att utföra ett arbete, inklusive förmågan att identifiera, utnyttja och, om möjligt, utvidga det tolknings-, handlings- och värderingsutrymme som arbetet ger.

4.2 Socialpedagogik

Bildningsblomman

För att tydliggöra socialpedagogisk kompetens har vi valt att utgå ifrån Madsens (2001) framarbetade teori bildningsblomman. Med denna bildningsblomma beskriver han vad han anser krävs och bör ingå i funktionen som yrkesmässig socialpedagog, med andra ord socialpedagogisk kompetens. I denna teori identifieras fyra praxisfält där socialpedagogen använder sina grundläggande kompetenser. Dessa kompetenser samordnas sedan med en femte kompetens som kallas handlingskompetensen, vilken är utmärkande för den socialpedagogiska kompetensen.

(a.a)

Det första fältet är det *sociala och språkliga*, här krävs det en kommunikativ kompetens. Kommunikationen gör att människor får en samhörighet med varandra. Det är en förutsättning för socialpedagogen att kunna kommunicera på grund av att detta är ett av det viktigaste sättet att skapa relationer med dem som socialpedagogen möter i sitt arbete. Kommunikationen är därför oundgänglig i det socialpedagogiska arbetet. Socialpedagogen måste reflektera och samtala tillsammans med andra individer. (a.a).

Det andra fältet beskrivs enligt Madsen (2001) som det *vetenskapliga eller experimentella*. Socialpedagogen bör kunna analysera och sammanfatta för att få en djupare förståelse av realiteten. Detta görs dels genom att socialpedagogen tillskriver sig olika teorier i sin lära, tar till sig andra individers upplevelser och slutligen kombinerar dessa kunskaper genom egna erfarenheter. För detta krävs en syntetisk kompetens vilket innebär att socialpedagogen kan gå från delar till helhet och på så sätt sammanfoga nya modeller och helheter på ett nytt sätt. Det krävs också analytisk kompetens vilket innebär att socialpedagogen kan isolera olika enskilda

delar, det vill säga ta dem ur sitt sammanhang och göra dem till föremål för speciella undersökningar. Det viktiga för dessa kompetenser är att reflektera och utforska i vardagliga situationer och på så sätt öka förståelse och kunskap vilket är oerhört viktigt eftersom vi handlar mot bakgrund av våra kunskaper. (Madsen, 2001)

Det tredje fältet beskrivs som det *kroppsliga eller musiska*. Detta innebär att socialpedagogen skall kunna uttrycka sig på ett expressivt sätt genom att använda kroppen, socialpedagogen ska ha en expressiv kompetens. När det inte går att uttrycka sig verbalt kan socialpedagogen nyttja kunskaper i ämnen som bild, musik, dans eller drama för att på så sätt sätta sig in i andras världar. (a.a).

Det fjärde fältet är det *praktiska* som innehåller en produktiv kompetens. Detta kan innebära att socialpedagogen finns till stöd vid exempelvis städning av hemmet och matlagning. Socialpedagogen måste genom manuella färdigheter klara att lösa en rad praktiska och tekniska uppgifter. Många aktiviteter i det socialpedagogiska arbetet kan inte genomföras utan dessa konkreta färdigheter. Denna kompetens består även av kunskap och insikt i tillvägagångssätt och metoder. (a.a).

Slutligen kommer vi till *handlingskompetensen*, som beskrivs av Madsen (2001) som den viktigaste av socialpedagogens kompetenser. I och med denna kompetens förmår socialpedagogen att integrera de andra kompetenserna i olika praktiska handlingar. Den femte kompetensen ska säkra socialpedagogens egen allsidiga bildning där ingen enskild kompetens är tillräcklig i sig själv. (a.a).

Fler relevanta teorier som kan kopplas till bildningsblomman

Utifrån dessa kompetenser vill vi göra ytterligare kopplingar till fler teorier som i sin tur kan kopplas till det socialpedagogiska arbetet på en skola. Madsen (2001) skriver om den kommunikativa, språkliga kompetensen. Här vill vi påtala vikten av att kunna skapa betydelsefulla relationer i det socialpedagogiska arbetet på en skola. Blomdahl - Frej (1998) betonar att relationerna med klienterna är av stor vikt för att socialpedagogen skall fullfölja sitt uppdrag, att stärka individer och medvetandegöra dem i sitt sätt att vara och handla. Hon skriver att relationen har en integrerande roll i det socialpedagogiska arbetet och hon menar att med detta synsätt är relationen det främsta arbetsredskapet för socialpedagogen. En förutsättning för socialpedagogen att skapa relationer är att möta människor i utsatta livssituationer som subjekt, inte som objekt.

Buber (1990) skriver om det *äkta mellanmänniska mötet*, som uppstår då mötet mellan individer påverkar den ömsesidiga hållningen dem emellan. Att man ser mötet som unikt i sig och är beredd att helt "naket" inför varandra ta nya ställningstaganden. Det kan till exempel handla om en ögonkontakt på en buss där individerna känner att något kommit till stånd dem emellan, vilket inte behöver vara känslöbetonat. Detta gör att de båda blir medvetna om den andre och på så sätt förhåller sig till varandra, att de inte behandlar varandra som objekt utan som medmänniska i ett

livsskeende. En annan förutsättning för att en positiv relation skall utvecklas i det socialpedagogiska arbetet är att få tillstånd vad Buber (1990) kallar ett *äkta samtal*. För detta krävs det att man inte försöker påtvinga den andre sina känslor och åsikter. Det är viktigt att man accepterar den människa som man står inför. Att man ser det unika med just henne och som pedagog försöker frigöra hennes specifika krafter. Självklart hamnar man i situationer där ens åsikt måste föras fram, men har man denna fulla tillit till varandra har man också förståelse för hur och varför en åsikt växt sig så stark i just denna människa. Genom ett äkta möte och ett äkta samtal kan en Jag- Du relation uppstå. Enligt Blomdahl- Frej (1998) skall man sätta det mellanmännsliga i fokus om man vill utveckla ett socialpedagogiskt förhållningssätt. Hon utgår ifrån Bubers socialfilosofi och vad han kallar Jag- Du relationen. Typiskt för en Jag - Du relation är framförallt att man ser och bemöter varandra som ”fullständiga” individer. Blomdahl- Frej menar att Jag- Du relationen är den grundläggande männsliga relationen ur två aspekter. Det är i relationen med ett Du som vårt Jag blir till. Vi blir människor i relation med andra människor. Om vi aldrig kunnat gå in och ut ur Jag- Du relationer får vi ingen helhet, sammanhang eller mening i våra liv.

I Madsens (2001) praktiska fält handlar det om att människor möts och gör olika aktiviteter tillsammans. Trost & Levin (1999) menar att i detta samspel interagerar och formas människan och en identitet växer fram. Att interagera är att samtala både kroppsligt och genom vårt språk. Vi interagerar också med oss själva genom att tänka och det gör vi i ord, symboler. För att kunna tänka krävs alltså ett språk och ju mer varierat det är desto lättare går tankearbetet. Hela utvecklingen från det man är nyfödd tills att man utvecklat en identitet sker genom social interaktion. Den är social därför att det krävs andra människor. Vi kan inte enbart interagera med oss själva när vi skapar vår identitet. En förutsättning är också att vi har förmåga att känna empati med dem vi interagerar med. Att vi kan sätta oss in i hur individer tänker och känner. Om inte denna förmåga finns kan heller ingen social interaktion förekomma. Med det menas att vi inte skulle kunna förstå vad en annan människa säger eller gör. Detta kan inträffa om man talar på ett främmande och obegripligt sätt. (a.a).

Att ha kunskap om gruppens utveckling och att kunna förstå och beskriva deras processer anser vi vara av stor betydelse för handlingskompetensen och de övriga kompetensfälten. Granér (1991) skriver att en grupp består av en samling individer. Det går inte att förstå gruppen genom att bara se på var och en av individerna. Det mest väsentliga i förståelsen av en grupp är att se hur gruppens medlemmar fungerar i förhållande till varandra. Det skapas en situation, stämning eller ett klimat när medlemmarna agerar i förhållande till varandra. Detta klimat som uppstår medför att medlemmarna påverkar varandra med sin aktivitet eller passivitet. Genom detta utvecklas en egen identitet för gruppen som skiljer sig från individernas egna identiteter. På grund av denna inbördes påverkan befinner sig gruppen i oupphörlig utveckling - ett dynamiskt samspel. Enligt Lennéer - Axelsson & Thylefors (1991) intar medlemmarna i en grupp olika formella eller informella roller. Exempel på formella roller är till exempel vice direktör, ordförande och sekreterare, informella roller kan vara idolen, syndabocken, den dominanta, budbäraren med flera. De informella rollerna kan skapa samarbetsvärigheter som innebär motsättningar i gruppen och därför är det viktigt att vara medveten om dem.

Lennéer-Axelsson & Thylefors (1991) hävdar att det krävs att en ledare för en grupp har vissa egenskaper såsom planera, organisera leda och kontrollera. Ledaren ska vara duktig på att mobilisera och kanalisera medlemmarnas energi. Förhållningssättet och de ord som ledaren använder sig av är av stor betydelse för gruppen. Genom tiderna har olika typer av ledarstilar ersatts av varandra alltifrån tron att vissa individer är födda till att vara ledare till att personlighetsdragen är av betydelse för att vara mer passande. Det är också viktigt att en ledare lyssnar, är lyhörd och öppen. Medlemmarna skall känna ett stöd och lojalitet hos sin ledare och som därmed kan beskrivas som rak, tydlig och ärlig. Sammanfattningsvis kan tre ord nämnas som typiska för en ledare - tydlighet, yrkeskompetens och tillit. (a.a)

4.3 Teoretisk utgångspunkt för att förstå barns utveckling

Utvecklingsekologin kan enligt Andersson (2002) användas som ett teoretiskt perspektiv för att förstå sociala problem samt för att förstå barns beteendeproblematik i skolan. Detta anser vi vara av vikt i vår uppsats. Vi har använt oss av denna teori för att urskilja hur socialpedagogen kan arbeta med både sociala - och beteenderelaterade problem för att göra ungdomars sociala utveckling mer gynnsam ifrån skolans sida.

Utvecklingsekologin belyser också hur barns utveckling påverkas av förändringar i samhället vilket vi berört i vår bakgrund.

Andersson (2002) beskriver att utvecklingsekologi är namnet på en teori om mänsklig utveckling som Bronfenbrenner har utarbetat. Hans teori tillkom som en reaktion på de utvecklingspsykologiska teorierna som enbart såg på utveckling utifrån den enskilda individen, oberoende av sitt sammanhang. I den utvecklingsekologiska modellen använder sig Bronfenbrenner av fyra analysnivåer. Dessa ligger inte hierarkiskt över varandra utan de omsluter varandra. (a.a). För att redogöra för dessa olika nivåer har vi valt att utgå ifrån Klefbeck & Ogden (1996) då de gör en utförlig och sammanfattande beskrivning av dessa. *Micronivån* är den primärmiljö där barn och ungdomar utvecklas. Det är här de gör sina erfarenheter och skapar sin egen verklighet. Denna nivå formar barnet samt är till en del konstruerat av barnet själv. Barnets hem, dagisgrupp och skolklass är exempel på olika micronivåer. Relationerna mellan dessa nivåer bildar själva ytterligare en nivå, *mesonivån*. Denna nivå uppstår när en individ förflyttar sig ifrån en micronivå till en annan, det blir då en så kallad ekologisk övergång. För exempelvis ett skolbarn består mesonivån av förbindelsen mellan hemmet - förskolan - skolan - fritidsmiljön. Dessa övergångar är kritiska för barn och ungdomar, och det avgörande för hur övergången ska förlöpa är vilka känslor som den omges med, vem som är involverad och hur den går till. De kulturella skillnaderna har också betydelse för dessa övergångar och om de inte är alltför stora kommer de att upplevas mer positivt. *Exonivån* är en nivå som ligger utanför barnets direkta vardag, den som de deltar i, men den påverkar ändå indirekt deras utveckling. Exempel på dessa nivåer är förskolans och skolans organisation samt barnets föräldrars arbetsplatser. Bronfenbrenner menar också enligt Klefbeck & Ogden (1996) att en del av förändringarna i vårt samhälle kan knytas till denna nivå. Exempel på dessa förändringar är upplösningen av kärnfamiljen och därmed fler antal ensamförsörjare samt en ökad social och geografisk rörlighet. *Makronivån* till sist speglar de överordnade mönstren i kulturer och subkulturer på nationell nivå.

Här återfinns ofta olika politiska, ekonomiska och ideologiska system. (Klefbeck & Ogden, 1996).

Garbarino kan enligt Andersson (2002) ses som Bronfenbrenners uppföljare. Han har ett utvecklingsekologiskt perspektiv på barn - som - far - illa - problematiken. Han menar att man ska motverka anhopningen av riskfaktorer kring barn och jobba hårdare på att öka eller bevara de friskfaktorer man kan urskilja. Han diskuterar också kring skyddsfaktorer där skolan skulle kunna ha en roll att ge barn som är utsatta på något sätt utvecklingsstöd. Detta skulle kunna innebära att det från skolans sida finns eller att de aktivt arbetar för bra relationer med någon av barnets/ungdomens föräldrar. Att skolan kan ge socialt stöd och vara alternativa förebilder. Enligt Andersson påpekar Garbarino att det är viktigt att förstå att skolan kan vara en tillflykt eller en slags frizon för barn som har det svårt hemma. Där har lärare eller andra vuxna på skolan en viktig uppgift att se varje barn i sitt sammanhang och som signifikant vuxen erbjuda mänskliga relationer i omsorg och lärande. Att genom värme, omsorg, en trygg och förutsägbar miljö skulle skolan kunna vara en omgivning som ”håller” barnen. (a.a).

5. Metod

5.1 Litteratursökning

Till att börja med har vi varit på högskolans bibliotek och sökt efter relevant litteratur som kan passa vårt problemområde. Vi har sökt efter böcker, avhandlingar, c-uppsatser och artiklar i tidskrifter som kan ge oss material att arbeta med. Vi förstod ganska snart att vårt valda ämne är ett utforskat område för det har varit svårt att finna litteratur kring socialpedagogiskt arbete i skolan. Vi tror att detta beror på att socialpedagogen inte är integrerad i skolans värld. Detta gjorde oss nyfikna att ta reda på hur socialpedagogens arbete kan se ut på en skola och varför man väljer att anställa en sådan.

Vid litteratursökningen ägnade vi oss åt att söka efter litteratur som möjligen kunde hjälpa oss att skriva en bakgrund till de eventuella förändringar som skett i samhället och som på olika sätt påverkat skolan. Vi har funnit ett flertal böcker, artiklar, statliga utredningar och rapporter som berör samhällsförändringar som påverkat skolan. Backman (1998) skriver att det är näst intill omöjligt att behandla ett problemområde om man inte läst på om det som skrivits tidigare. Detta gör man för att lättare kunna förstå betydelsen av en fråga, vilka metoder man använt sig av och för att se vilka resultat man uppnått men också för att dra lärdom av fördelar och nackdelar som uppstått. Enligt Backman hjälper denna metod till att underlätta arbetet.

I och med detta ansåg vi oss ha relativt goda förutsättningar till att göra ett bra arbete som kan vara användbart i framtiden. Det empiriska materialets betydelse är av stor vikt i vårt arbete, vilket vi är medvetna om. Vi tyckte dock att det skulle bli spännande att vara bland de första som berör området.

5.2 Urval

Vi kom fram till att vi ville göra en grundläggande beskrivning av ett socialpedagogiskt arbete på en skola. Vi ansåg oss få bäst möjlighet till det genom att välja en skola som haft en socialpedagog anställd under några år och som vi förmodade vara väl inarbetad på skolan. Detta visade sig finnas i Vänersborgs kommun på Tärnanskolan. Att vi enbart valde en skola berodde till stor del på uppsatsens storlek och att tiden inte räckte till.

5.3 Hur gick vi till väga?

Vi kontaktade den valda skolan via telefon och frågade socialpedagogen om det fanns möjlighet att studera hennes arbete på närmare håll genom intervju och observationer. Socialpedagogen var mycket tillmötesgående och vi var välkomna på ett observationstillfälle två veckor senare. Våra avsikter var att göra sammanlagt tre intervjuer med socialpedagog, rektor och socialpedagogens praktikant samt göra ett par observationer vid olika tillfällen. Innan intervjun med socialpedagogen hade vi diskuterat med vår handledare och börjat fundera på om vi skulle intervju ytterligare några personer på skolan. Vår tanke var först att intervju rektorn och

praktikanten men efter diskussion och en tids fundering valde vi bort praktikanten. Istället valde vi att intervjua kuratorn, två lärare som har ett nära samarbete med socialpedagogen och några elever som varit delaktiga i socialpedagogens Tjej- och killgrupper. Detta kom vi fram till för att vi ville göra en så grundläggande beskrivning av det socialpedagogiska arbetet som möjligt. Vi trodde oss få ett vidare perspektiv i vår uppsats om vi intervjuade dessa personer.

5.4 Ansats och metod

Vårt val av metod grundar sig i att vi ville göra en beskrivande studie av en socialpedagogs arbete på en skola. Vi ville också få en förståelse för varför man valt att anställa en socialpedagog och efterfrågar dess kompetens. Genom att anta en kvalitativ metodisk ansats med tre intervjuer och ett antal observationer trodde vi oss kunna genomföra arbetet. Holme & Solvang (1997) skriver att kvalitativa metoder har ett syfte som grundläggande består av förståelse. Det väsentliga är inte att pröva om informationen är generellt gångbar utan det viktiga är att man genom olika sätt kan samla in information som kan ge djupare förståelse av problemområdet som studeras. Man skall kunna skildra helheten av det sammanhang som detta inryms i. Metoden karakteriseras av en närhet till det område man hämtar information ifrån. (a.a)

Intervjuernas genomförande

Vid intervjuerna hade vi bokat tid med intervjupersonerna via telefon eller personligt möte. Vi informerade dem bland annat om att uppsatsen skall läggas ut på Internet när den är färdigställd och kommer därmed att kunna läsas av vem som helst. Vi talade även om att vi inte tänkte använda oss av några namn utan kallar dem för deras respektive yrkestitel samt de elever som vi intervjuat kallar vi för just elever. Intervjun ville vi spela in på band med deras samtycke, vilket de godkände. Intervjuerna tog sig formen av ett öppet samtal där vi på förhand hade skickat intervjumallen till intervjupersonerna så att de kunde förbereda sig före intervjutillfället. Vid elevintervjun valde vi att göra den mer informell, där med var det inte relevant att skicka frågorna i förberedande syfte. Enligt Halvorsen (1992) är djupintervjuer mycket användbart när forskaren vill få en djupare förståelse av en persons beteende, motiv och personlighet. Djupintervjuernas styrka är att de inte tvingar in intervjupersonen i vissa bestämda tankesätt, utan de tillåts uttrycka och fördjupa sina åsikter på ett betydligt friare sätt.

Observationer

Vi bokade in tre observationstillfällen då vi gemensamt skulle få delta i socialpedagogens arbete. Halvorsen (1992) beskriver olika former av observationer som man kan genomföra. Enligt hans beskrivning har vi valt att göra *icke- deltagande* observationer där vi båda var passiva. Detta innebar att vi bara befann oss tillsammans med socialpedagogen under våra observationstillfällen. Observationerna var också *ostrukturerade* som enligt Halvorsen beskrivs som att man inte bestämmer sig för att observationen behöver handla om en speciell sak utan att man spontant genomför en observation. Författaren skriver även att observationer kan vara *direkta*. Med detta menas att de observerade vet att de blir iakttagna. Vid våra observationstillfällen informerades

alla berörda och godkände att vi var närvarande. Vi var ense om att observationerna skulle medföra mer kunskap om socialpedagogens arbete på sin skola. Med observationsmetoden kan man enligt Patel & Davidsson (1994) studera beteenden och sammanhang just när det inträffar. Som forskare är man då inte beroende av att personerna har en tydlig minnesbild som de skall beskriva på ett rätt sätt, samtidigt är det inte alltid av godo. Kan vi veta att det vi sett vid vårt observationstillfälle är representativt för hela verksamheten? Det kan vi naturligtvis inte, vilket måste beaktas av oss och de som läser det vi skrivit. Halvorsen (1992) menar att observationer förtäljer hur människor handlar, vilket kan frånskilja sig från vad de säger att de gör. Vidare menar han att handlingarna inte alltid är självförklarande och man måste därför skaffa sig en egen uppfattning av vad man har sett. Halvorsen menar att man behöver kunskaper om området man observerar för att få en så trolig bild av arbetet som möjligt. Med andra ord hade inte enbart observation som metod varit heltäckande för att beskriva socialpedagogens arbete på skolan.

Bearbetning av materialet

Vi har båda deltagit vid alla intervjutillfällena och observationer. Att genomföra socialpedagogens intervju tog närmare två timmar och varade ungefär en timma längre än de övriga intervjuerna. Detta på grund av att vi hade fler frågor till henne och ville göra en grundlig genomgång av hennes arbete med hennes egna ord. Efteråt fick vi socialpedagogens anteckningar som ett komplement till den inspelade intervjun. Efter varje intervju turades vi om att skriva ut materialet från bandspelaren. Vi har även haft viss återkoppling till intervjupersonerna via e-mail vid de tillfällena då vi velat se efter så vi tolkat dem korrekt. Alla intervjumallar har vi placerat som bilagor i slutet av uppsatsen. När alla intervjuerna utförts och skrivits ut träffades vi på högskolan och började bearbeta materialet. Vi enades då om att var och en av oss skulle bearbeta de intervjuer vi skrivit ut från inspelningarna. Vi valde att redovisa intervjuerna i komprimerad form där vi tolkat frågor och svar. Denna text har vi styrkt med citat från de intervjuade. Citaten i varje intervju har vi märkt ut med mindre teckenformat och citationstecken.

Metodernas relevans och giltighet

Genom att vi antagit en kvalitativ ansats med intervjuer och ett flertal observationer som metod tycker vi oss ha fått svar på våra frågeställningar och att syftet uppnåtts. I och med att vi valde bort praktikantens intervju och istället intervjuade kurator, lärare och elever ansåg vi oss ha fått ett vidare perspektiv och uppnått ett djupare och utförligare resultat i uppsatsen. Samtidigt är vi medvetna om att en del objektiv information kan ha gått förlorad genom detta beslut. Naturligtvis skulle fler skolor och intervjuer med andra socialpedagoger ge större giltighet när det gäller uppsatsen som helhet. Detta är vi väl medvetna om men har tyvärr varit tvungna att välja bort på grund av uppsatsens omfång. Vi är också medvetna om att våra bandinspelningar under intervjuerna kan ha påverkat intervjupersonernas svar. Vi tror dock inte att observationerna påverkades nämnvärt av vår närvaro på grund av att alla var informerade om att vi skulle komma. Miljön på en skola är fylld av människor och som observatör utmärker man sig inte så tydligt.

Etiska överväganden

Under arbetets gång har vi ställts inför en del etiska överväganden. Bland annat har vi haft funderingar kring om vi exponerat socialpedagogen för mycket i vår uppsats. Om det visat sig att hennes arbete bemötts kritiskt av de övriga intervjupersonerna eller av oss författare är vi osäkra på hur vi skulle ha använt det insamlade materialet.

Under diskussion med rektorn och socialpedagogen kom vi gemensamt fram till att benämna vår utvalda skola vid namn. Rektorn och socialpedagogen styrker detta med att de står för det arbete som utförs på skolan.

6. Resultat

6.1 Presentation av Tärnan

Tärnan är en skola som är belägen i Vänersborg och är Vänersborgs kommuns nyaste skola. Den är belägen en bit utanför stan vid bostadsområden som är byggda under ”70-talets miljonprojekt”. Kommunen valde för ca 10 år sedan att bygga Tärnan alldeles i närheten av två äldre nerlagda skolor. Bostadsområdena nära skolan är idag invandrartäta områden där ca 30-40 % av de som bor i området har utländsk bakgrund. Bland de elever som går på Tärnan har också 30-40 % invandrabakgrund. Skolan har ca 520 elever, 240 av dem går på högstadiet och resterande av dem går i förskoleklasser, förberedelseklasser, lågstadiet, mellanstadiet och i särskolan. Tärnan är en 2 – parallellig F-10 skola där det finns ca 90 personal anställda i olika yrkeskategorier.

1999 befann sig Tärnanskolan och de närliggande bostadsområdena i en kris, vilket står skrivit i Idun projektets plan (1999). Skolan och närmiljön blev alltmer förstörd. Många lärare flydde ifrån skolan och ville inte jobba kvar. Det var mycket bråk, förstörelse och mobbning samt elever som skolkade mycket och inte fick fullständiga betyg. Både barn, ungdomar och personal mådde mycket dåligt. I bostadsområdet fanns ett stort antal outhyrda lägenheter vilket inte skapade trivsel i området. Miljön i sig är enförmig och storskalig och det finns ingen närhet till bank, post eller telefon. Det fanns en del ensamma unga invandrare som bodde i området samt familjer med stora barngrupper. Många av de boende hade ingen egen försörjning och levde i en besvärlig social situation.

Kommunen, Tärnan och Hyresgästföreningen valde då att inleda ett 2-årigt samarbetsprojekt och de sökte gemensamt pengar hos Folkhälsokommittén (Västra Götalandsregionen). Målet med projektet var att skapa den hälsofrämjande skolan och det hälsofrämjande bostadsområdet. Individerna i dessa verksamheter och områden skulle känna trygghet, delaktighet och att de trivdes och mådde gott där de bodde och verkade.

Till detta projekt sökte man då bland annat en socionom som det står i projektplanen. Denna socionom skulle inom skolans område:

- Stärka upp elevvårdsarbetet och då främst de skolkurativa uppgifterna.
- Självförtroendestärkande åtgärder.
- Utveckla föräldrasamverkan i skolan och caféverksamheten.
- Bedriva gruppverksamhet med eleverna.

Hyresgästföreningen ville utifrån bostadsområdets sida ha någon som kunde utgöra en resurs åt hyresgästföreningen i frågor kring samhällsplanering, samt någon som kunde verka som socialrådgivare till de boende. Tärnan och Barn- och ungdomsförvaltningen stod som projektansvariga. Något senare då socialpedagogen anställdes utsågs hon till projektledare. Vartefter socialpedagogens arbete kom igång formade hon alltmer sin roll på skolan och tillsammans med annan personal utformade hon en strategi för arbetet i projektet som hade 3 huvudmål. Dessa var:

- Att erbjuda ungdomar likvärdiga förutsättningar för psykisk, fysisk och social hälsa med hänsyn också till flickors respektive pojkars behov.
- Att ungdomar får en stärkt känsla av sammanhang, det vill säga upplevelse av att kunna förstå, hantera och uppleva sin tillvaro som meningsfull.
- Att det finns kompletterande, stödjande och hälsofrämjande miljöer för de ungdomar som är minst gynnade ekonomiskt och socialt.

För att omsätta strategin i verksamheten arbetade socialpedagogen och de andra som var delaktiga i projektet utifrån 4 ”hörnpelare”.

1. Att bli sedd
2. Sociala nätverk
3. Trygga strukturer (regler och rutiner)
4. Fysisk hälsa – Social och känslomässig kompetens

När denna projekttid var slut 2001 ansökte Tärnanskolan och Hyresgästföreningen om nya pengar för att projektet skulle kunna fortsätta. Projektet föll väl ut men Västra Götalandsregionen valde ändå att avsluta projektet i december 2001. Då startade en diskussion kring socialpedagogens vara eller icke vara på Tärnan. Slutligen gick kommunens Hälso- och sjukvårdsnämnd in och betalade 50 % på socialpedagogens lön. De andra 50 % betalas av Wärnersson – pengar, alltså statliga bidragspengar till skolan. Tjänsten är nu en tillsvidare tjänst på 100 %.

6.2 Observationer

I vår uppsats har vi valt att göra observationer. Detta innebar att vi fick följa socialpedagogens arbete under två dagar på Tärnan skolan. Vi vill här förmedla våra observationer i berättande och beskrivande form.

Dag 1

När vi kom in på Tärnan hamnade vi direkt i ett stort samlingsrum. Detta rum fick vi senare veta kallades för ”torget”. Tärnan är byggd i en spindelliknande form med torget som huvudkropp och sedan med sex olika ben som sticker ut där de olika årskurserna finns samlade. Man har på senare tid också fått tillgodogöra sig en byggnad som ligger angränsande till den ursprungliga skolan. På torget fanns det bord att sitta vid och fika, en scen, pingisbord, cafeteria, anslagstavlur. Det var en samlingspunkt för eleverna samt ett område som de passerade flera gånger varje dag. I detta ”stim” hamnade vi och kände oss till en början ganska bortkomna. Det dröjde dock inte länge förrän socialpedagogen kom och hälsade oss välkomna. Vi började med att fika på torget. Socialpedagogen berättade att sälja frukost var något som Tärnan startade med för några år sedan, då man märkt att många elever inte åt frukost hemma. Eleverna och lärarna kan sitta tillsammans och äta frukost till ett billigt pris som en start på dagen. Socialpedagogens arbetsdag börjar oftast på detta vis. Hon berättade att det var bra att sitta och äta frukost tillsammans, det gav en gemenskap samt att hon kunde ”pejla av läget” bland eleverna. Medan vi fikade kom några killar fram och frågade vart sjuksyster var för att en kille hade fått en smäll av någon. Systemen var inte anträffbar så killarna gick iväg. Efter ett tag kom de tillbaka och då gick socialpedagogen dit och pratade med honom och såg till att allt var ok. Hon hämtade påsar med is och blev sittandes med honom ett litet tag. Vi upplevde att det var full aktivitet på skolan medan vi fikade och vi fick intryck av att skolan hade många elever, trots att vi fått veta att det var en relativt liten skola. Eftersom skolan har alla årskurser cirkulerade många barn runt omkring innan de hittat till sina klassrum. De flesta eleverna som vi såg var äldre och gick på högstadiet men då och då kunde det dyka upp en liten ”knotte” som förmodligen hamnat på fel sida av skolan.

Efter fiket började socialpedagogen att visa oss runt på skolan samt presenterade oss för dem vi mötte. Detta kändes mycket positivt och vi fick på så sätt en bra uppfattning om skolans upplägg och organisation. Under tiden kunde vi samtala kring socialpedagogens verksamhet. Under vår rundvandring träffade vi på många olika elever. En del var glada, arga, uppspelta, deppiga, ledsna eller bråkiga. Socialpedagogen hade ett ord till övers för de flesta av dem. Vi fick en känsla av att hon kände alla elever som gick på skolan. När vi passerade en grupp med tjejer som stod och pratade passade socialpedagogen på att ge dem en inbjudan till en kommande tjejgrupp. Så småningom hamnade vi i ett av personalrummen för att småprata lite. Efter ett tag kom en lärare in och meddelade att ett 20-tal elever var där ifrån en annan skola. Vi upplevde att hon var orolig för att det var bråk på gång. Det brukade inte hända speciellt ofta men ibland kunde vissa gäng hamna i situationer som gjorde att det fanns en risk. Väl ute mötte vi eleverna och socialpedagogen påtalade tydligt att detta inte var deras skola och

uppmanade dem till att vända och gå tillbaka dit de hörde hemma. Tjejerna i samlingsgruppen lyssnade direkt och började vandra så smått men killarna gick in i huvudbyggnaden och samlade ihop sig. Därinne fanns en annan lärare samt vaktmästare. Socialpedagogen gav sig återigen in i gruppen och sa till eleverna att gå tillbaka. Det kändes som hon var den mest aktiva av de vuxna i denna situation. Det märktes att socialpedagogen hade en viss respekt med sig och att de andra eleverna från den andra skolan visste vem hon var. Till slut drog gänget vidare och socialpedagogen började samtala med de inblandade ifrån Tärnan. Socialpedagogen berättade senare att hon ofta blev tillkallad i sådana här situationer, hon påtalade dock att hon aldrig gick in helt själv om det handlade om att gå emellan bråk.

Efter att vi gjort en lång och grundlig rundvandring var det dags för lunch. Socialpedagogen brukade äta i en av matsalarna med eleverna, detta var en del i hennes och de flesta lärarnas arbete. Det fanns ingen samlad matsal utan en matsal för varje ”ben”. Det kändes som ett bra upplägg, och socialpedagogen påpekade att det är viktigt att hon fanns ute hos eleverna så mycket som möjligt. Det var ett högt tempo i matsalen men lugnade ner sig när de flesta ätit färdigt. Då fick vi tid till reflektion över det vi upplevt på skolan under dagen. Efter lunch hamnade vi åter på torget med en kopp kaffe. Där samtalande vi med några tjejer som gick i en dansgrupp där de dansade romsk dans. Idrottsläraren som också satt vid vårt bord berättade att de satsade mycket på dans i gymnastiken och att de skulle ha en skoldans om två veckor tillsammans med en annan skola, då åttor och nior var inbjudna. Vår dag började lida mot sitt slut och vi kände oss lite snurriga av alla intryck och nya idéer som vi fått. Vårt första intryck av Tärnan var att det var en skola där de flesta lärare kan namnet på många av eleverna och att de har en bra kontakt med varandra. När vi lämnade skolan kände vi oss nöjda med dagen, dels för att vi fått ta del av socialpedagogens arbete men också för att hon var så positiv till vårt och sitt eget arbete.

Dag 2

Vår andra dag på Tärnanskolan började med att vi åter mötte upp socialpedagogen på torget. Där blev vi ståendes och tittade på foton tagna från olika aktiviteter de haft på skolan. En vägg var klädd med olika tidningsutklipp från lokalpressen som handlat om Tärnan. Eftersom vi varit på skolan vid ett flertal tillfällen uppfattade vi det som att eleverna tittade igenkännande på oss. Vi följde med socialpedagogen till ett av lärarrummen där hon satt i möte med två lärare som har hand om en liten sjundeklass. De gick igenom veckan som varit och hur nästkommande vecka skulle se ut samt lite aktiviteter som skulle komma framöver. De gick också igenom resultatet av de övningar som socialpedagogen gjort i klassen. Vi fick en känsla av att socialpedagogen hade en handledande roll i gruppen men det kan ha varit en tillfällighet då de kan ha handlett varandra i sitt arbete. Efter mötet rusade vi till nästa lärarrum, där vi hämtade lite saker som socialpedagogen skulle ha med till nästa lektion. Hon skulle nämligen vikariera i en åttondeklass i ämnet SO, där de för tillfället läste sexualkunskap. Denna klass var en fotbollsklass och bestod just nu bara av killar. Socialpedagogen inledde lektionen med att killarna själva skulle berätta vad de hade läst senast så att hon visste var hon skulle börja. Det blev allmänt flams och trams på grund av ämnets innehåll, men vi vill påstå att hon skötte

det hela professionellt. Efter diskussionen gjorde de en slags intervjuövning som gick ut på att en i gruppen fick sätta sig i en speciell stol, och de andra i gruppen fick ställa frågor till honom om precis vad som helst. Ställdes det frågor som han inte ville svara på kunde han passa. Detta var en övning vars syfte var att lära känna varandra bättre. Efter att alla elever deltagit ville de att någon utav oss skulle sätta sig i stolen. Socialpedagogen satte sig och fick svara på elevernas frågor. Vi upplevde att hon svarade personligt och sanningsenligt, vilket vi tror att eleverna också kände. Vid lunch följde vi med eleverna som socialpedagogen haft på lektion och åt. Därefter var vår observation slut för dagen.

Dag 3

Den tredje dagen började vi åter med en frukost på torget. Socialpedagogen berättade att vi först skulle vara med på ett möte med två elevrådsrepresentanter och därefter skulle vi få vara med och observera på ett elevvårdsmöte. På det första mötet med elevrådet var socialpedagogen, rektorn och de två eleverna närvarande. Där diskuterade de hur de skulle få alla elever på skolan delaktiga i att städa, putsa fönster och ”röja upp” på skolan. På mötet diskuterade både rektorn och socialpedagogen vad som var bäst för hur de skulle kunna hjälpa eleverna. Vi fick dock uppfattningen om att det var rektorn som styrde diskussionen och socialpedagogen var med och kom med förslag. På elevvårdsmötet var rektorn, en specialpedagog, socialpedagogen, kuratorn och läraren till de berörda eleverna närvarande. I vanliga fall brukade de ha elevvårdsgrupperna på måndagar, men eftersom de inte hunnit med alla elever var de tvungna att lägga in ett extra möte denna onsdag som vi var där. Läraren berättade om de aktuella eleverna som hon hade, och deras situation diskuterades gemensamt av de övriga i gruppen. Vi upplevde socialpedagogens roll i gruppen som återhållsam vid detta tillfälle. Hon deltog dock i diskussionen och tillförde det hon hade att säga kring de berörda eleverna, om hon t ex hade sett eller hört något speciellt. Efter dessa möten var även detta observationstillfälle över.

Kort sammanfattande reflektion av observationer

Utifrån våra observationer anser vi att socialpedagogens arbetsplats är ute hos eleverna på torget. Vi anser att det är tydligt att socialpedagogen har kompetens för att vistas i elevernas omedelbara närhet och kan få dem att arbeta och organisera dem i grupp. Vi anser också att observationerna visar att Tärnanskolan i vissa fall fungerar som en trygg och hållande miljö för många av eleverna. Detta resonemang återkommer vi till och utvecklar i analyskapitlet.

6.3 Intervju med Rektor

Intervjupersonen

Den intervjuade rektorn är en kvinna som är 45 år. Hon har en förskolelärarutbildning och har arbetat på Tärnanskolan sedan 1998.

Organisationsnivå / Samhällsnivå

Rektorn anser att genom de samhällsförändringar som skett under de senaste tio åren har skolorna förändrats. Personalminskningarna har orsakat att ”kringpersonerna” det vill säga betydelsefulla personer som städpersonal och skolvärdinnor har tagits bort. De har inte ersatts av något annat alternativ. Lärarna har fått ett större ansvar och skolklasserna har blivit större. Skolan har blivit tvungen att ta på sig vuxenrollen för eleverna och lärarna har fått ändra på sitt sätt att undervisa och undervisa mer individuellt. Detta beror på att eleverna skiljer sig från varandra och kräver olika mycket hjälp från sina lärare.

”Genom att vi fått en minskad vuxentäthet på skolorna har också klasserna blivit större och detta leder till minskad grundtrygghet. Eleverna far illa och kan där med bli utåtagerande, ingen ork att gå i skolan och att de vill bli sedda av vuxna personer. Förhoppningsvis skall våra politiker förstå att behovet är stort med fler vuxna på skolan.”

När skolan var ny flyttade det in många barn med invandrabakgrund i bostadsområdena runt skolan. Detta trodde sig skolan klara av till en början men efterhand blev klasserna allt större och fler invandrabarn kom till skolan. Det gjorde arbetet svårt för lärarna att tillfredsställa alla elevernas behov och att lyckas möta barnen med alla olika kulturer. Det kom att bli upp till 50 % barn med invandrabakgrund i varje klass på Tärnanskolan.

”Det blev lite ”djungelns lag” på torget, ingen av eleverna kände sympati med skolan utan de klottrade och förstörde. Något var tvunget att göras eftersom skolan förstördes mer och mer.”

Skolan sökte där med pengar till ett projekt (Idun) och fick det under två år. På grund av att skolan var nyast i kommunen men ändå mest nedgången och sliten, var politikerna tvingade att göra något åt situationen. De behövde någon som var projektansvarig och någon med pedagogisk utbildning och det var då som socialpedagogen kom in i bilden. Denna person skulle arbeta gentemot kurator, skolsyster, lärare med flera. Den skulle också arbeta med olika elevgrupper såsom Tjej- och killgrupper.

”Vi sökte inte en socialpedagog i första hand utan det var en ren tillfällighet och det var inte heller så många som sökte tjänsten. Eftersom jag arbetat med socialpedagogen tidigare så visste jag vad hon hade för kompetens och då var det ett bra alternativ att anställa henne.”

Rektorn ansåg att behovet av en socialpedagog fanns till största delen på organisationsnivå då socialpedagogen anställdes. Rektorn menade att det var högstadiet som hade det största behovet av någon som kunde vara med och strukturera raster och den fysiska miljön.

”Det handlade inte om att man skulle få in någon som skulle arbeta med vissa utplockade elever och ha specialundervisning utan det handlade om att man skulle se HELHETEN – ett förhållningssätt på skolan. Hur skulle vi förhålla oss till våra elever på skolan? Detta gällde alla som arbetade på skolan.”

Skolan hade höga förväntningar på socialpedagogen. Hon skulle vara duktig på att arbeta med individer i grupper, lära enskilda elever att växa i sig själv och lyckas. Socialpedagogen fick fria tyglar av skolan och tog fullt ansvar för projektet. Vad behövdes göras på skolan och vilka insatser krävdes? Ledningen och socialpedagogen ansåg att den psykosociala miljön var viktig att arbeta med. Detta kunde på sikt leda till att eleverna mår bra i sig själva.

Rektorn anser att det har mycket med personligheten att göra för att klara ett jobb som socialpedagog på Tärnansskolan. Vi undrar om det hade varit någon skillnad på arbetssättet om det varit en manlig socialpedagog.

”Förmodligen hade det inte varit någon skillnad, inte i hennes fall. Hon är en person som kan arbeta både med killar och tjejer, men hon har i vissa projekt tagit hjälp av manlig personal.”

Den övrig personalen på skolan hade till en början lite svårt att se vad socialpedagogens yrkesroll gick ut på, så därför har socialpedagogen försökt beskriva vad hennes arbete går ut på. Vad gör hon som socialpedagog egentligen? Ett exempel är att det ingår i hennes tjänst att vara med bland eleverna på rasterna, men att detta även till viss del ingår i lärarnas tjänster. I hennes arbete ingår även kontakt med andra organisationer som polis, socialtjänst och ungdomsmottagningen. Vi undrar om samarbetet med dessa övriga organisationer har utvecklats sedan socialpedagogen blev anställd.

”Vi ser en tydlig länk. Vi har ett samarbete med socialtjänst och polis. Det vill jag påstå att socialpedagogen har varit väldigt delaktig i att få till stånd ett sådant samarbete. Jättepositivt. Hon har så mycket kunskaper om de olika eleverna och får så väldigt mycket till sig. Det har känts jättebra. Vi som lärare och rektorer har haft fullt upp med lärandet i fokus och hon har den sociala biten med fritiden. Det är bra att hon kan lyfta det så man inte bara fokuserar på skolans inre.”

Det har visat sig att fler rektorer har blivit nyfikna på socialpedagogens arbete på Tärnansskolan. Därför har Vänersborgs kommun bestämt att det skall läggas undan av Wärnersson – pengarna för att anställa fritidsledare på högstadieskolorna i Vänersborg. Det finns dock ingen mer person som är anställd som socialpedagog på någon skola i Vänersborgs kommun. Rektorn tror att detta är en ekonomisk fråga.

”Jag tror att det är för att fritidsledare är billigare än socialpedagoger. Man ser hur långt pengarna räcker. Jag skulle aldrig byta ut socialpedagogen mot en fritidsledare. Inte när jag ser vilket fantastiskt jobb socialpedagogen har gjort. Jag tror att jag kan förvänta mig mer av socialpedagogen i samarbetet just för att hon vet vilka vägar man ska ta. Hon har mycket kunskap.”

6.4 Intervju med Socialpedagog

Intervjupersonen

Den intervjuade socialpedagogen är en kvinna som är 33 år. Hon examinerades i Umeå 1993, utbildningen var då 2,5 år. Efter det har hon arbetat på SIS-institution med unga flickor i ca 2,5 år. Hon har även arbetat som arbetskonsulent på AME i 3 år. Därefter arbetade hon som ungdomskonsulent och var med och startade upp ett ungdomsprojekt som riktades mot ungdomar 16-21 år med svår social problematik. Sitt intresse för att arbeta med människor och att utbilda sig till socialpedagog växte fram efter att hon genomgått barnskötarutbildningen på gymnasiet, då hon fick möjlighet att arbeta med och starta upp en förskola för flyktingbarn.

Individnivå

Det övergripande målet för all personal på Tärnan är att arbeta för en skola där alla trivs och mår gott, både elever och personal. För att nå det målet arbetar socialpedagogen mycket med att försöka se varje individ på skolan, att eleven själv ska uppleva att den blir sedd. Hon anser att mötena är oerhört viktiga och att hon lyckas skapa en relation till eleven.

”Att möta eleven varje dag, att jag har en relation till eleven. Det är ett övergripande mål som jag har till alla elever på skolan vilket de är problematiska eller toppelever.”

När det gäller det individinriktade arbetet påtalar socialpedagogen vikten av att se vad som är skolans uppgift och vad som är skolans roll i samhället. Hon menar att det är viktigt att inte gå in i saker som de inte har kompetens för och uppdraget till att göra. Det förebyggande arbetet är grunden i arbetet på skolan men när de kommer till ett läge då det behövs görs självklart behandlande insatser.

Etniskt ursprung

Socialpedagogen menar att hennes arbete inte är riktat till någon speciell grupp av elever på skolan, som olika etniskt ursprung eller liknande. Hennes arbete är fördelat över alla ungdomar på skolan. Hon säger dock att hon ofta arbetar med de ungdomar som har olika typer av problematik runt omkring sig, som till exempel i sin sociala situation, relationsproblem, kompisproblem, mobbing, skolk, psykosomatiska besvär med mera. Dessa problem finner hon hos alla grupper av ungdomar. Hon kan dock urskilja att problematiken med de invandrade barnen oftast handlar om inlärnings svårigheter som uppstått för att de inte kan språket. Därav får de ett bristande intresse för skolan som i sin tur leder till skolk och icke godkända betyg. De svenska barnens problem handlar oftare om en svår social situation i hemmet med missbruk, misshandel och liknande.

”Vad jag kan se idag så är det att många av invandrabarnen har problem i skolan, skolproblem. Vi har svårt att motivera dem att gå på lektioner, de skolkar en hel del och håller ner våra betyg. Vad gäller de större elevvårdande insatserna så läggs de

ofta hos de ”svenska” barnen. Där finns då ofta stora tunga sociala problem med missbruk, kriminalitet och misshandel. Dessa problem är ofta svårlösta inom skolans ram, det gäller att veta var problemet hör hemma – är det ett skolproblem – hur det kan lösas? Ska man göra en anmälan till socialtjänsten eller inte... Vi fightas ju hela tiden med de här funderingarna. Vi är ju alltid villiga att försöka göra allt vi kan.”

Arbetet som utförs med de ungdomar som har skolproblem såsom skolk och motivationssvårigheter innebär ofta mycket motivationssamtal. Att hela tiden ge dem mycket beröm för det lilla som de presterar, och få dem att se att de når mål och går vidare. De har också möjlighet på skolan att anpassa studierna efter individens behov. När det gäller invandrabarnen har personalen också möjlighet att pressa dem till att sköta skolan genom att ha en tät föräldrakontakt. Detta är en metod som fungerar hos dessa barn men dock inte lika bra hos de ”svenska” barnen.

”I invandrarfamiljer har föräldrarna en väldigt stark roll, men det gäller ju att anpassa det också. Det är ju inte alltid roligt att ringa hem till föräldern när man vet att det finns ett hot bakom det som föräldrarna gör, de tänker annorlunda kring det mot vad vi gör. Så man får ju tänka sig för innan man ringer hem, framför allt till barn i de lägre åldrarna...”

I ett arbete på en sådan här typ av skola där 50 % av barnen har invandrabakgrund och där det finns 24 olika nationaliteter är det ju naturligtvis väldigt viktigt att ha kunskap kring olika kulturer. Ifrån skolans sida har det anordnats en del föreläsningar och kurser med mera i ämnet, men enligt socialpedagogen är man aldrig fullärd gällande olika kulturer. Det viktigaste enligt henne är egentligen att det finns en nyfikenhet hos de som ska möta olika kulturer i sitt arbete. Genom att fråga eleverna själva lär man sig mycket, det gäller bara att ta sig tiden att verkligen göra det.

”Det pågår något slags ömsesidigt möte här hela tiden på skolan. Varje dag så lär jag mig saker om ”andra kulturer och religioner.”

Genus och ålder

Socialpedagogen anser att det är viktigt att arbeta med att möta ungdomarna på lika sätt och med samma förutsättningar, detta är hennes mål med arbetet. Tärnanskolan är en skola med mycket killar (ca 65-70 %), därför tar de också mycket tid och plats. Det medför att socialpedagogen måste tänka på detta och mer medvetet arbeta mot tjejer även om inte de syns och hörs på samma sätt. Socialpedagogen påtalar att hon inte möter tjejer och killar på samma sätt i sitt arbete, som till exempel när hon arbetar med Tjej- och killgrupper. Till dessa grupper får eleverna söka sig om de är intresserade. Det är socialpedagogen och kuratorn som håller i grupperna och där med väljer de också ut elever och sätter ihop dem i olika grupper.

”Det är inte problembaserat om du kommer med i en grupp eller inte, men vi har möjligheten att påverka de elever som vi vill ha med till att söka. Det finns en tanke kring sammansättningen ifrån vår sida. Det är väldigt populärt att vara med i dessa grupper, vi brukar få listor på folk som vill vara med.”

De elever som deltar i dessa grupper ges tillfälle att tillsammans göra övningar, samtala och pröva på olika saker. De ämnen som bearbetas och diskuteras är ofta droger, kamratskap, sex och samlevnad samt olika fritidssysselsättningar. Grupperna träffas såväl på skoltid och ibland på eftermiddagar. Då göra de olika aktiviteter tillsammans som exempelvis se på film, åka till Liseberg, bowla och rida. Dessa grupper arbetar socialpedagogen och kuratorn med under en längre tid vilket kan sträcka sig från en termin till ett år.

När det gäller i hur stor utsträckning det socialpedagogiska arbetet på skolan är präglat på grund av att det just är en kvinnlig socialpedagog som arbetar är väldigt svårt att säga, kanske speciellt för socialpedagogen själv. Hon menar att troligtvis så är det så, men att det är svårt att säga precis hur. Det är viktigt att socialpedagogen som ska arbeta på skolan oavsett kön inte har något problem med att arbeta med några elever, utan finns till för alla på skolan.

”Jag tror att det hade varit väldigt bra på sätt och vis om det hade varit en kille som varit anställd här... Samtidigt vet jag att en tjej behövs för tjejerna. En tjej behövs också för de här killarna...”

Socialpedagogen framhåller under intervjun att det absolut bästa för att kunna göra ett riktigt bra arbete både resursmässigt och med både killar och tjejer naturligtvis vara om det fanns både en manlig och en kvinnlig socialpedagog anställd. Personligen tror socialpedagogen att det socialpedagogiska arbetet på skolan hade varit mer präglat av fritidsaktiviteter och aktiviteter på raster om det varit en manlig socialpedagog anställd istället för henne själv. Självklart spelar könet mindre roll i det professionella arbetet. Hur du är som person är av mycket större betydelse.

”Ibland känner jag att det är lättare att arbeta med killar. Tjejer i den här åldern...det är så mycket tissing och allt ska krånglas till, man får akta sig hela tiden för vad man säger i den här åldern. Jag är ganska tydlig som person och jag är enkel på det sättet att blir jag arg så syns det och är jag glad så syns det också. Jag går inte runt och låtsas någonting. På det sättet kanske jag passar ganska bra för att jobba med killar också.”

Arbetet ser olika ut vad gäller de olika åldersgrupperna. Efter en kort tid på skolan bestämdes det att socialpedagogens insatser främst skulle riktas mot högstadiet eftersom det största behovet fanns där. För att kunna göra ett bra socialpedagogiskt arbete på en hel skola skulle det krävas mer resurser än enbart en socialpedagog.

”Jag tror att det var ett bra beslut, de behöver det, ungdomarna på högstadiet. Det är en svår tid och de behöver många vuxna som finns runtomkring dem. Sen säger jag inte att det inte behövs neråt i åldrarna...”

Det socialpedagogiska arbetet på högstadiet med ungdomar i tonåren ser olika ut beroende på individen och hur gruppsammansättningen ser ut. Det finns dock en del återkommande ting, bland annat så arbetar socialpedagogen med temaperioder i de olika årskurserna. Detta innebär att under en 10 veckors period en dag i veckan så kommer hon in i klassen och arbetar med olika teman tillsammans med läraren. De börjar i årskurs sex och då är temat alkohol, narkotika och tobak. Eleverna delas in i smågrupper där de diskuterar med varandra, de gör

värderingsövningar som de diskuterar kring samt att eleverna själva är med och formar innehållet. Exempelvis kan de ta in någon föreläsare som eleverna själva föreslagit. I årskurs sju är det kompistema som gäller och i årskurs åtta heter temat sex och samlevnad. I årskurs nio arbetar eleverna mer tillsammans med en yrkesvägledare och då kallas temat yrke och framtid.

För att återgå till det mer individuellt riktade arbetet i de olika årskurserna är det väldigt olika för socialpedagogen. Det kan handla om att vara med och arbeta i en grupp med elever som inte fungerar i en stor klass samt att utreda förhållanden och behov i en klass tillsammans med kuratorn. Det kan också handla om att arbeta med Tjej- och killgrupper som eleverna själva söker sig till.

Praktiskt arbete

I det praktiska arbetet tycker sig socialpedagogen ha en god grund i sin utbildning. Framför allt när det gäller förståelsen för hur den sociala problematiken kan se ut och spegla sig men även rent värderingsmässigt och vad gäller rena faktakunskaper om barns och ungdomars utveckling samt kunskaper kring missbruk. Hon påtalar tydligt att personligheten är viktig för att hon hela tiden använder sig själv som redskap i sitt socialpedagogiska arbete. Utbildningen är bred och socialpedagogen formar utbildningen själv med vad man gör efter utbildningen.

”Allting handlar ju om ens personlighet. Sen har jag ju kompletterat min personlighet med en teoretisk utbildning och de erfarenheter jag skaffat mig på vägen i yrkeslivet och även privat, ja allt... Vi läste ju en hel del olika teorier under utbildningstiden, visst har jag användning utav det... Troligtvis har jag jättemycket användning av det, någonstans finns det ju i mitt huvud men det är inte så att jag jämt sitter och tänker på det...”

Socialpedagogen har själv kunnat forma sitt arbete på skolan till stor del. Det fanns ingen mall för hur det socialpedagogiska arbetet skulle se ut. Hon har tillsammans med rektorn utformat en vid arbetsbeskrivning som tillåter ett fritt arbetssätt. Det finns stora möjligheter för socialpedagogen att arbeta enskilt mot en individ och sätta enbart den personens behov i fokus. Hennes arbete kräver improvisation och att hon kan hitta olika lösningar för olika individer. Ibland kan det behövas praktiskt arbete för att en elev överhuvudtaget ska orka befinna sig i skolan just vid det tillfället. Då är det viktigt att organisationen tillåter det.

”Det har hänt i perioder att jag har haft elever med mig och vi har fixat i cafeteria eller så. Det finns utrymme, tid och förståelse på den här skolan för att vi är olika individer och att vi behöver olika saker olika perioder i livet. Men det är ju också såhär att när man har dessa elever så måste man börja fundera...hur ser problematiken ut, är det ett skolproblem eller har eleven något annat socialt relaterat problem som gör att han eller hon mår så dåligt just nu...?”

Problemens utformning

De problem som ungdomarna har och som socialpedagogen arbetar mest med handlar oftast om kriminalitet, missbruk, föräldraproblem, kärleksproblem, mobbning och andra

relationsproblem. Att ta itu med skolkande elever är en stor arbetsuppgift för socialpedagogen. Eftersom de skolkande eleverna ofta uppehåller sig på skolan och hittar på en massa andra saker i brist på sysselsättning är det viktigt att någon tar tag i detta. De problem som ungdomarna brottas med leder ofta till psykosomatiska problem hos dem. Det är viktigt att socialpedagogen uppmärksammar dessa problem och gör ungdomen och andra medvetna om dem.

”Skolk och skoltrötthet går ofta hand i hand men det beror ibland också på att det är struligt hemma, alltså sociala problem, barnen mår dåligt helt enkelt. De har andra saker att fundera på och då är det inte så konstigt att de inte orkar koncentrera sig i skolan... Vi ser ofta att det finns problem när en elev börjar påvisa psykosomatiska symtom som till exempel ont i magen, huvudvärk och sömnsvårigheter...”

Hur socialpedagogen sedan arbetar med dessa olika individuella problem är väldigt olika. I vissa fall kan det handla om att det är problem i en klass hos tjejerna till exempel. Då kan socialpedagogen gå in i den klassen och arbeta just med den gruppen det berör några gånger. Hon kanske gör en del övningar för att få igång en diskussion och ge alla tillfälle att säga sitt om saken. I det socialpedagogiska arbetet med enskilda elever är det viktigt att förstå att socialpedagogen som person är det viktigaste arbetsredskapet. Det finns inget färdigt facit eller handlingsplaner om hur man ska gå tillväga i vissa situationer. Det är också viktigt enligt socialpedagogen att kunna se och förstå grupprocesser och att kunna ge elever möjligheter att lära av varandra. Detta utnyttjar socialpedagogen då hon sätter samman grupperna till Tjej- och killgrupperna. Det är noga utvalda individer som sätts ihop till en grupp för att få ut bästa möjliga positiva gruppåverkan.

”Vi vill ha olika individer i tjej- och killgrupperna för att få en så bra påverkansmöjlighet på varandra som möjligt. Vi skulle kunna sätta ihop elever utan någon slags tanke bakom men det har vi valt att inte göra för vi vill ha en annan utveckling där de ger och tar av varandra på ett helt annat sätt. Samtidigt som vi i andra grupper på skolan sätter ihop elever med samma typ av problematik.”

Relationer

Socialpedagogen anser sig ha relativt stor möjlighet och tid att bygga relationer med de elever som hon har ett nära samarbete med. Svårigheten i hennes arbete är att alla elever som skulle behöva en nära kontakt och relation inte alltid är så intresserade av det själva. Då är det viktigt att kunna lämna den eleven och söka andra vägar för honom eller henne. Socialpedagogen påtalar tydligt att hon aldrig påtvingar någon någonting utan väntar oftast in dem så att de kommer till henne självmant.

”Detta med relationer sker ju inte automatiskt, det handlar ju om personkemi. Det finns ju elever som inte alls vill ha någon kontakt med mig och inte alls tycker speciellt bra om mig.”

Det finns tid för uppföljning och avslut med elever i socialpedagogens arbete på Tärnan. Hon menar dock att inga direkta avslut görs med elever så länge de går kvar på Tärnan. När

eleverna sedan går ut nian avslutas kontakten automatiskt, medan vissa elever återkommer för att snacka ibland även efter att de slutat på skolan. Det är också så att vissa elever väljer själva att växa ifrån kontakten med socialpedagogen. De blir stabilare och klarar sig bra i skolan. Då är det viktigt enligt socialpedagogen att läsa av det hos eleven.

”Jag har själv inget behov av att hålla kvar eleverna typ ”vi ska minsann hålla ihop hela skoltiden här och nu” eller så.

Fungerar det så är ju ingen gladare än jag, det är ju det som är mitt mål, att eleven ska må bra och fungera i skolan, med kompisar och relationer. Ser jag att det gör det då släpper jag, jag måste ju förresten göra det för jag skulle ju inte orka annars. Jag finns ju här för eleverna under hela deras skoltid och den dan de går ur nian så har vi förhoppningsvis gett dem så mycket så att de orkar gå vidare. Jag ser verkligen inte till att bli ett behov för dem!”

I de flesta fall där socialpedagogen är inblandad på ett djupare plan med eleven finns en bra kontakt med elevens föräldrar, detta är något som socialpedagogen aktivt arbetar för och tycker är viktigt. På senare tid har kontakten med socialtjänsten utvecklats i positiv riktning, därmed inträffar det också att man träffas i lite större grupper runt eleverna. Socialpedagogen påtalar att det är viktigt att hela tiden ha i åtanke vad som är föräldrarnas ansvar, skolan kan inte gå in och ta över det ansvaret. I vissa fall blir det dock så att skolan trots allt får ta mer och mer ansvar för eleven vilket gör att skolan som helhet hela tiden måste pröva nya metoder. När de från skolans sida prövat många olika lösningar och det fortfarande inte fungerar så ligger problemet ofta på ett djupare plan och då tas till slut en kontakt med socialtjänsten.

”Där vi märker att föräldrarna inte tar sitt ansvar får vi gå in och tänka åt föräldrarna när det gäller eleven så att de kan styra upp barnet så att det fixar och klara av det som ska göras. Många gånger pratar vi också med eleverna om sådant som deras föräldrar borde gjort. Vi har elever som blir helt chockade. De har aldrig pratat hemma om vad som händer i skolan, relationer eller hur de mår. Så visst är vi extraföräldrar hela dagarna här i skolan, men vi får aldrig frånta föräldrarna deras ansvar.”

På Tärnanskolan arbetar även socialpedagogen och rektorn med familjecirklar i årskurs 5 och 6. De har precis börjat med denna typ av cirkel så det är än så länge under omprövning. Målet med dessa cirklar är att stärka föräldrarna och skapa en relation dem mellan så de kan känna trygghet i varandra och i varandras tankar. Att föräldrarna på sikt ska kunna höra av sig till varandra och i grupp få fundera över vad det är de gör och varför de gör som de gör. Från skolans sida handlar det inte om att de ska gå in och förändra eller styra. Men dessa cirklar ger dem kanske på sikt en chans och möjlighet att påverka och lyfta hur skolan ser på olika saker som gäller eleverna. Från skolans sida ges också tillfälle att skapa relation med föräldrarna. Under cirklarna träffas de ca 1 gång/månad och utgår då ifrån ett studiematerial ifrån studiefrämjandet. Vid vissa tillfällen har de bjudit in till exempel polis, kurator och skolsköterska. Detta projekt ska på sikt utvärderas och se om resultaten fallit väl ut. Socialpedagogen på Tärnan arbetar också med mentorskap för vissa elever. Att vara mentor är som att vara en extra klassföreståndare. Hela arbetet bygger på en tät föräldrarelation, då kontakt tas med föräldrar så fort något inträffar eller förändras både till det bättre eller till det sämre. Socialpedagogen träffar dessa föräldrar 3-4 gånger per termin.

Organisationsnivå

Förväntningarna som fanns på socialpedagogen från början handlade mest om att hon skulle komma in och reda ut allt på skolan, ”rädda världen”. Vissa trodde kanske att hon skulle fungera som en minipolis på skolan och styra och ställa på torget medan andra trodde att hon var rastvakt. Socialpedagogen påtalar att det varit en icke smärtfri process att forma hennes arbete på skolan. Vissa saker har hon fått stå för och fysiskt markera för att göra sig förstådd. Socialpedagogen menar att det var viktigt att personalen på skolan från början förstod att hon inte skulle jobba ensam och att de inte fick lägga sina egna arbetsuppgifter åt sidan. Hon är en del av hela systemet som de utgör tillsammans på skolan. Socialpedagogen på Tärnan påtalar att hon alltid känt stöd ifrån rektorerna och menar att det är viktigt att känna det, speciellt i början av ett arbete på en skola där det inte finns några andra som arbetar på liknande sätt.

”Jag kanske skulle presenterat mitt arbete och min utbildning på ett annat sätt redan från början, men då visste jag ju inte riktigt själv vad detta arbetet skulle innebära. Det har ju arbetats fram med tiden. Jag är ändå accepterad på något vis men jag tror att många kanske funderar på vad jag gör egentligen...eller vilken utbildning jag har...Detta gör de säkert tills de arbetat nära mig ett tag. Jag har aldrig själv haft något behov av att profilera mig på något sätt, eller visa att ”det här kan jag minsann”. Jag är inte den personen helt enkelt.”

Socialpedagogens arbetsplats finns i ett av personalrummen, hos ett arbetslag för högstadiet. Detta är en central plats, och de flesta ungdomar känner till vart hon finns. Hon påtalar dock att det är sällan hon befinner sig där, utan hennes arbete sker ofta ute på torget. Socialpedagogen menar att den fysiska miljön är viktig och att de arbetar så mycket de kan med den.

”Det här med den fysiska miljön, visst är den viktig och vi fortsätter hela tiden och arbeta med den. Det går lite i perioder, om det finns pengar och hur mycket jag orkar. Det förstörs ju ganska mycket också hela tiden.”

När socialpedagogen arbetade i IDUN - projektet fanns en målsättning om att ha skolan öppen på kvällstid vissa kvällar i veckan. Detta genomfördes och behovet av dessa cafékvällar var jättestort. Människorna som kom ville att det skulle vara öppet alla kvällar i veckan. Så småningom kom politikerna och tittade och avsatte pengar så nu finns det fritidsledare som arbetar på kvällarna. Därmed har socialpedagogen dragit sig ur detta mer och mer eftersom verksamheten fungerar och hon behövs bättre på andra ställen. Socialpedagogen anser sig vara väl integrerad i sin yrkesposition hos eleverna och den övriga personalen. Hon menar att alla vet vem hon är men hon är osäker på om alla vet vilken funktion hon har.

Samhällsnivå

Det socialpedagogiska arbetet är inte så aktivt på samhällsnivå utan det mest betydelsefulla arbetet befinner sig på individ- och organisationsnivå. Tiden räcker inte till att arbeta lika mycket på alla plan. Socialpedagogen på Tärnan samarbetar dock en hel del med polis,

socialtjänst, ungdomsmottagning samt högskolan och studieförbundet vilket är samhällsarbete i allra högsta grad. Hon ser sig som en del i samverkansprocessen och är positiv till detta samarbete i framtiden.

6.5 Intervju med lärare och kurator

Intervjupersonerna

De intervjuade personerna på Tärnanskolan är en man som är 45 år, ekonomutbildad och som har varit verksam på skolan i 5 år samt en kvinna som är 39 år och är utbildad assistent. Hon har arbetat på skolan i 7 år, de sista åren som lärare. Kuratorn är en kvinna på 43 år med socionomutbildning som avslutades 1982 och fick jobb som skolkurator direkt efter examen, har sedan dess arbetat som skolkurator. Syftet med denna intervju var att få lärarnas och kuratorns synpunkter på socialpedagogens arbete och kompetens. I intervju svaren skriver vi L och K, vilket betyder lärare och kurator.

Individnivå

De lärare som vi träffat och intervjuat är de lärare på skolan som har närmast samarbete med socialpedagogen just nu. Hon är delaktig tillsammans med dem i en liten sjunde klass på skolan. Lärarna beskriver att socialpedagogen är inne i klassen vi minst ett tillfälle i veckan. Vid detta inbokade tillfälle går socialpedagogen in i klassen och gör övningar med eleverna som består av samarbets- och värderingsövningar som ofta leder till vidare diskussioner. Lärarna är också med i klassrummet för att vara delaktiga vid de efterkommande diskussionerna.

L: "Hittills har vi varit med när hon gjort övningar i klassen. Vi är med som stöd skulle man kunna säga. Det beror mycket på vad hon gör för övningar och så, men oftast så drar hon med oss. Vi vet ju oftast inte vad hon ska hitta på, det brukar ju märkas snart."

"Vi pratar mycket med socialpedagogen och vi fortsätter ofta diskussionen som hon startat upp i klassen efter att hon gått."

Kuratorns samarbete med socialpedagogen består av ett förebyggande arbete med eleverna. Ett exempel på deras arbete är att de har startat upp Tjejgrupper, där de arbetar med grupperna genom att använda sig av mål och syfte. När de väljer ut vilka som får vara med visar det sig ibland att det är samma tjejer som de har arbetat med fast på var sitt sätt. De planerar arbetet tillsammans och enligt kuratorn fungerar det mycket bra.

K: "Vi försöker få tjejerna att prova på nya saker. Att de vågar stå för en åsikt. Vi jobbar med värderingsövningar. Självkänsla. Varannan gång diskuterar vi och pratar och försöker få dem att prata om sig själva."

Lärarna framhåller att socialpedagogen inte är delaktig i undervisningen eller kompletterar dem i det arbetet. De använder henne till andra uppgifter som de olika övningar men också till planering. Om socialpedagogen har möjlighet brukar hon även vara med den lilla klassen då de är ute på aktiviteter utanför skolan. Kuratorn och socialpedagogen kompletterar varandra på så vis att enligt kuratorn är hon mer inriktad på samtal och socialpedagogen är mer inriktad på fritid. De är båda socialt utbildade men kan ändå föra in olika perspektiv i arbetet.

Socialpedagogen ser eleverna mer utifrån ett grupperspektiv och kuratorn mer på ett individuellt plan.

K: ”Det funkar jättebra att jobba ihop med socialpedagogen och det är väldigt bra att ha henne här. Det är en väldig styrka för mig. Kan bero lite på att vi trivs ganska bra som personer. vi försöker jobba ihop så mycket som möjligt och varje gång så känns det väldigt, väldigt bra...”

Socialpedagogens kompetens beskriver lärarna framförallt att hon är otroligt bra på att vara sig själv. Hon är ärlig och rak och hon är ingen yrkesroll utan hon är sig själv. De påtalar även att hon har god kompetens i arbetet med olika slags gruppammansättningar och vet hur hon ska handskas med de olika problem som uppkommer. Hon hanterar konflikter och eventuella bråk på ett bra sätt och eleverna har full respekt för henne.

L: ”Socialpedagogen är mycket betydelsefull här för oss på skolan och jag tror att man skulle se omedelbara skillnader om hon inte var kvar här. Den befattningen behövs på den här skolan, den kanske behövs på alla skolor, det vet jag inte...”

Likheter och olikheter mellan läraren och socialpedagogen är enligt lärarna främst att läraren har sin läroplan att följa. Detta styr upp lärarnas arbete så att de inte hinner med mycket mer än att undervisa trots att de är medvetna om alla de behov som finns. Vid dessa tillfällen kan de ta hjälp av socialpedagogen då hon kan vara med och diskutera vad som behöver göras i klassen. Lärarna är dock osäkra på om andra lärare på skolan använder sig av socialpedagogen på detta vis. Kuratorn anser att de båda är ganska bra på att arbeta med grupper. Hon tycker också att socialpedagogen och hon själv har en likvärdig kompetens när det gäller att tänka ut hur de ska jobba med eleverna. Olikheter med socialpedagogen kan vara att kuratorn nästan alltid är inblandad i alla anmälningar som görs från skolan. Socialpedagogen är mer inblandad när det gäller en speciell elev som hon jobbar med.

Organisationsnivå

Vi ber lärarna göra en beskrivning av socialpedagogens arbete på skolan i stort. De påtalar att det skett en markant skillnad sedan hon blev anställd. Det menar att det syns att eleverna tycker om socialpedagogen och att de pratar mycket med henne. Barnen och ungdomarna på skolan är tryggare idag för socialpedagogen har en lugnande effekt på skolan som helhet. Hon beskrivs också som en person som tar sig tid till att prata med eleverna. Socialpedagogen arbetar i arbetslag 6 – 9 och är därför med på elevvårdsmöten tillsammans med rektor, kurator, specialpedagog, skolsyster och lärare där de diskuterar elever. Hennes uppgift är att tillföra information om de elever som hon arbetat med. Vad har hon sett på rasterna? Hur fungerar eleverna i grupp? Hur skulle man kunna följa upp det med en social insats för att ungdomen ska få det bättre? En annan viktig del i socialpedagogens arbete är att anordna projekt av olika slag påpekar kuratorn.

L: ”Själva personen som arbetar som socialpedagog har ju stor betydelse, det är ju väldigt viktigt vilka egenskaper som du har som person i det arbetet. Vår socialpedagog har ju fixat sig en roll här på skolan. Alla vet vem hon är...”

K: ”Sen har hon också en roll som skolvårdinna, en traditionell roll, fritidsledare som finns på andra skolor fast hon är mer än så. Jag hade aldrig jobbat med någon socialpedagog innan jag började här för tre år sedan och då hade hon precis börjat här.

Men jag hade jobbat med mycket annan elevvårdande personal som fritidsledare, som jag haft jättegott utbyte av men det känns annorlunda med henne för hennes utbildning, hon har mer. Sen tror jag att det är en väldigt bra kombination. Att man får en helhetssyn på eleverna, jag har en mer tajt relation och hon har ett vidare perspektiv.”

Kurators beskrivning av socialpedagogens kompetens innebär att hon är bra på att arbeta med grupper och sådant som rör socialpedagogik på skolan. Förra året startade hon en kamratskola där lärare och elever var delaktiga och pratade om kamratskap utifrån olika övningar.

Socialpedagogen beskrivs som en idéspruta.

Vår utvalda skola beskrivs som mycket speciell av all personal som vi pratar med. Skolan beskrivs också som relativt liten där lärarna kan namnen på de flesta av eleverna. Positivt är att skolan präglas av att det är naturligt att acceptera olikheter hos varandra. Ledningen på skolan är enligt lärarna mycket tillåtande vilket ger goda möjligheter att göra ett bra arbete för hela organisationen. Lärarna uttrycker bara goda erfarenheter av att arbeta tillsammans med socialpedagogen och de menar att en sådan funktion som hon har på Tärnanskolan förmodligen skulle behövas på alla skolor. Främst för att hennes kunskaper inom socialt arbete är av stor vikt.

L: ”På den här skolan har vi kommit på att om eleven inte mår bra så kommer inte eleven heller att prestera några resultat i skolan, därför prioriterar vi en socialpedagog som kan ta tag i den biten. Det gör att eleven kanske orkar prestera bättre nästa gång.”

Ingenting i arbetet på skolan har försvårats sedan socialpedagogens anställning. Lärarna uttrycker däremot att de skulle vilja ha mer av hennes arbete i sin klass än vad tiden räcker till. De menar att utvecklingen av den sociala biten är en av de viktigaste uppgifterna skolan har idag och kanske också en av de svåraste på grund av att lärarna upplever att samhället har ett hårdare klimat än för några år sedan. De tror att behovet av en socialpedagog kommer att öka.

Samhällsnivå

Både kuratorn och lärarna använder sig av socialpedagogen som ett ”bollplank” då de behöver någon att ventilera med. Det har varit tillfällen då kuratorn oroat sig för droger bland eleverna och har då använt sig av socialpedagogen som ett alternativ till att utbyta kunskaper av varandra. Socialpedagogen och kuratorn har ett samarbete med polis och socialtjänst men i övrigt anser sig kuratorn ha mer kontakt med myndigheterna detta utifrån enskilda elever. Kuratorn hävdar att socialpedagogens och sin egen roll kompletterar varandra även här.

6.6 Intervjuberättelse från elever

Vi mötte våra intervjupersoner på skolans bibliotek. De tre eleverna gick i årskurs åtta och årskurs nio och de hade alla haft sin första kontakt med socialpedagogen någon gång på högstadiet. De berättade att hon fanns på skolan för elevernas skull och för att stötta dem när det behövdes. Det kunde alltid fråga henne om hjälp om något skulle organiseras såsom klassresor eller dylikt. Två av eleverna talade om att socialpedagogen brukade anordna Tjejgrupper där de gjorde roliga saker som att baka, prata och lära känna varandra med hjälp av olika övningar. De pratade om kroppsfixering eller om något problem som någon av tjejerna kunde ha. En gång hade de även varit på Liseberg. Alla eleverna är eniga om att socialpedagogen är bra på att leda olika sorters grupper och projekt som gjorts på skolan. De tycker att det känns bra att ha en person som socialpedagogen på Tärnanskolan, på grund av att de kan prata med henne om vad som helst.

”Det är bra för man kan prata med henne om det mesta.”

”Hon är inte så allvarlig, hon kan skämta men man kan prata allvar med henne också.”

”Man behöver inte bara prata om skolan och hon lyssnar på allt.”

”Hon ställer frågor också...”

I de olika grupperna och projekten har eleverna lärt sig att prata och vara öppna mot varandra. Det var inte så lätt till en början men efter hand släppte spänningen och eleverna vågade vara sig själva. De tycker att det är roligt både för att själva aktiviteten är kul men också för att gemenskapen mellan ungdomarna blir bättre. Det är skönt att slippa tänka på skolan hela tiden och att alla får en chans att göra det som de tycker är roligt. Eleverna berättar att deras kompisar på andra skolor undrar varför de inte får ha liknande Tjejgrupper som de har på Tärnanskolan. De hade också gärna varit med om det hade varit möjligt. Alla tre eleverna tycker att det har blivit lugnare och bättre sammanhållning sedan socialpedagogen anställdes. De är överens om att mycket beror på att socialpedagogen har anordnat grupper och projekt på skolan.

”Det är väldigt bra för oss här på Tärnan, för att hon inte har några lektioner och att hon alltid finns på torget så man kan sätta sig och prata. De var på väg att ta bort henne, men då protesterade vi.”

”Det hade inte varit lika bra på skolan om inte hade varit här. Det är väldigt lätt att prata med henne.”

”Hon är som en kompis, hon är med ute på torget.”

Alla tre eleverna tycker att socialpedagogens sätt att arbeta med grupper är roligare än lärarnas sätt men de är alla medvetna om att deras arbetssätt skiljer sig. Lärarna har sina ämnen som de ska undervisa därför blir det svårare för lärarna.

”Sen har vi ganska sociala lärare också som man kan prata med.”

Eleverna är ganska övertygade om att socialpedagogen har arbetat med ungdomar och grupper tidigare.

”Jag tror att hon har arbetat med barn förut, det måste hon nästan ha gjort för hon kan ju sin sak eller vad man ska säga. Jag vet inte vad hon gör men hon gör så vi sköter oss!! Hon är aktiv och kan sporter och vet hur det är med grupper.”

Vi frågade eleverna hur det skulle bli om socialpedagogen försvann från skolan och fick dessa svar.

”Oj, tomt!”

”Det skulle bli som innan hon kom”

”Jag tycker hon ska sluta med rugby för hon skadar sig hela tiden.”

7. Reflektion och analys av resultatet

Vårt syfte med denna c-uppsats var att beskriva hur det socialpedagogiska arbetet kan se ut på en skola samt få en förståelse för vilken kompetens som efterfrågades då en socialpedagog anställdes på den skola som vi valt att studera. I vårt resultat framgår att mycket av socialpedagogens arbete sker på individnivå med eleverna i skolan. Resultatet visar också att behovet från början, då skolledningen valde att anställa en socialpedagog, inte fanns på individnivå utan att behovet var en reaktion på att samhället förändrats. Organisationen som helhet behövde en utökad kompetens och fler vuxna på skolan. Vi har valt att reflektera och analysera utifrån de nivåer som följt hela arbetet igenom, samhällsnivå, organisationsnivå och individnivå.

7.1 Samhällsnivå

Som vi nämnt ovan visar vårt resultat att socialpedagogen på Tärnanskolan anställdes för att ledningen ansåg att förändringar i samhället lett till att kompetensen bland personalen på skolan behövde utökas. I vår bakgrund framkommer att det inom skolan gjorts stora ekonomiska neddragningar de senaste tio åren som medfört personalminskningar. Rektorn på Tärnanskolan beskriver hur ”kringpersoner” som förut fanns på skolorna idag inte längre finns tillgängliga. Detta medförde att Tärnanskolan blev vandaliserad och inredningen förstördes. Elever som inte hade lärarledda lektioner samt de som valde att inte gå på lektion drev omkring på skolan utan någon uppsikt och stimulans. Utifrån våra intervjuer tolkar vi detta som att eleverna vantrivdes alltmer i den miljö som de befann sig i. Vi menar att elevernas handlande speglar vad Klefbeck & Ogden (1996) beskriver utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiskt synsätt, att stora förändringar på macro- och exonivå påverkar barns utveckling.

Vetenskapliga och experimentella fältet

Det kan också utläsas i vårt resultat att socialpedagogen inte direkt utför arbetsuppgifter på samhällsnivå. Hon utför dock arbetsuppgifter som indirekt med all säkerhet påverkar samhället på olika sätt. Då tänker vi i första hand på att socialpedagogen arbetar för en ökad samverkan mellan olika organisationer i samhället som polis, socialtjänst och ungdomsmottagning. I och med detta anser vi att socialpedagogen visar på kunskap utifrån vad Madsen (2001) beskriver som det vetenskapliga och experimentella fältet. Socialpedagogen har en förståelse för betydelsen av att skolan kan samverka med andra organisationer i samhället. Hon har förmågan att växla från delar till helhet. Det vill säga från elever och enskilda händelser i det vardagliga arbetet till ett samverkansarbete på samhällsnivå. På så sätt skapar socialpedagogen nya helheter och modeller för sitt arbete. Sammantaget anser vi att detta tyder på analytisk och syntetisk kompetens.

7.2 Organisationsnivå

Vårt resultat visar på att personalen som var anställd på Tärnan, främst då lärarna hade andra förväntningar än ledningen då en socialpedagog anställdes. Lärarna levde i en vardag som präglades av bråk, förstörelse och mobbning som i många fall krävde ingripanden från polisen. Många av eleverna skolkade och gav på diverse olika sätt signaler på att de inte mårde bra psykiskt, fysiskt och socialt. Detta medförde också att många elever hade ofullständiga betyg. Dessa lärare hade förväntningar på att socialpedagogen som blev anställd på skolan skulle fungera som polis, rastvakt, cafeteriapersonal och skolvärdinna. Utifrån dessa olika förväntningar och önskemål kan vi förstå att det har tagit sin tid för socialpedagogen att forma sin roll och sitt arbete på Tärnan. Dessutom hade ju också socialpedagogen själv en akademisk yrkesutbildning samt yrkeserfarenhet som präglade hennes förhållningssätt, värderingar och yrkesmässigt kunnande kring barn och ungdomar. Resultat visar att en stor del av organisationen ser mycket positivt på att Tärnanskolan idag har möjlighet att ta del av en socialpedagogisk kompetens och det arbete som hon utför. Det har tagit några år för socialpedagogen att arbeta sig in i organisationen, men det i sin tur har gett resultat som skolans organisation är mycket nöjd med.

Enligt Klefbeck & Ogden (1996) befinner sig skolans organisation på exonivån utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell. Denna nivå har mycket stor betydelse för barnets utveckling. Finns det störningar här, som innan IDUN-projektet på Tärnan, så är risken stor att det uppkommer stora brister i barnens och ungdomarnas utveckling psykiskt och socialt. Det skulle kunna medföra problem hos dessa barn och ungdomar i en lång tid framöver som på sikt naturligtvis skulle kosta samhället oerhört mycket pengar. Vi anser att det är viktigt att de som är ansvariga för skolan ser och studerar sammanhangen kring barnen och ungdomarna. Detta för att på så sätt kunna sätta in helhetsinsatser som skyddsnet som till exempel socialpedagogen på Tärnan är ett bra exempel på. I och med socialpedagogens kompetens kring social problematik och hur vi kan arbeta med den anser vi att Tärnanskolan fungerar som en i många fall trygg och förutsägbar miljö. Andersson (2002) hänvisar till Garbarino som menar att en sådan miljö ”håller” barnen och ger dem värme och omsorg. Detta har vi många exempel på från både intervjuer och observationer. Bland annat att de serverar frukost varje dag, att socialpedagogen har som mål att varje elev ska uppleva att han eller hon blivit sedd varje dag i skolan, att personal och elever äter tillsammans både frukost och lunch. På Tärnan finns en förståelse ifrån personalens sida att de för vissa av barnen fungerar som en frizon då de har problem och svårigheter hemma.

Vetenskapliga och experimentella fältet

I arbetet på organisationsnivå använder socialpedagogen sin kunskap från det Madsen (2001) beskriver som det vetenskapliga- och experimentella fältet. Detta utmärks av att socialpedagogen inser vikten av att arbeta på många olika sätt för att stärka relationerna med barnens föräldrar. Hon arbetar som mentor för flera av eleverna på skolan och hon och rektorn

arbetar tillsammans med föräldraråd. I och med detta arbete menar vi att det finns en kunskap hos socialpedagogen för betydelsen av vad arbetet med elevernas föräldrar kan ge på sikt. Vi menar att arbetet med föräldraråd och mentorskap gynnar de ekologiska övergångarna som enligt Klefbeck & Ogden (1996) är viktiga att omge med positiva känslor. Socialpedagogen arbetar alltså inte bara aktivt för att eleverna ska fungera i skolans micronivå, utan hon jobbar också för att de ekologiska övergångarna ska bli så bra som möjligt för eleverna.

Handlingskompetens

Socialpedagogens kompetens i arbetet på organisationsnivå anser vi utmärks av vad Madsen (2001) beskriver som handlingskompetens, vilket är grundläggande i socialpedagogisk kompetens. På olika sätt i resultatet visar det sig att organisatoriskt befinner sig socialpedagogen till största delen bland eleverna på torget eller på andra ställen där eleverna vistas. Detta menar vi visar på att socialpedagogen har kunskap och kompetens i att vistas i vardagliga situationer med individer. Det är en naturlig plats för socialpedagogen där hon använder sig av kunskaper i de olika praxisfälten och integrerar dem i praktiska handlingar. Om socialpedagogen inte haft kunskap att arbeta i individers vardagliga miljö anser vi det omöjligt att uppnå handling. En kombination av kunskap ifrån det sociala- och språkliga fältet samt handlingskompetensen medför att socialpedagogen kan möjliggöra mötesplatser som på sikt kan leda till relationer mellan henne och individer på skolan.

Av vårt resultat tycker vi oss också se att skolan som organisation har relativt dålig uppfattning om vad en socialpedagog egentligen gör eller kan. Med detta följer att socialpedagogen i vissa fall känner att hennes kompetens inte alltid utnyttjas maximalt. Rektorn har inte märkt något större intresse ifrån lärarnas sida att utbyta kunskaper med socialpedagogen. Detta kan naturligtvis tolkas på flera olika sätt. Det kan bero på den tidsbrist som präglar hela skolans organisation. Personalen är glada om de kan lyckas ro iland vardagen. Det kan också bero på att socialpedagogens arbete i många fall är otydligt och mycket svårt att sätta ord på vilket både socialpedagogen, lärarna och eleverna antyder i våra samtal och intervjuer. Vi anser att det skulle behövas ett större arbete ifrån skolledningen för att presentera och tydliggöra socialpedagogens arbete och dess betydelse på skolan. Det har trots allt visat sig i vårt arbete att de lärare samt kuratorn som har ett nära samarbete med socialpedagogen ser henne som en stor resurs i sitt eget arbete. På så sätt skulle kanske socialpedagogens kompetens kunna utnyttjas mer. Samtidigt skulle det kanske innebära en fara för organisationen. Alltför många skulle börja dra i socialpedagogen ifrån alla möjliga håll. Hon kanske skulle få svårt att fokusera på det som många av eleverna uppskattar henne så mycket för och som är en grundläggande del i hennes kompetens, att hon alltid finns tillhands för eleverna i deras vardagliga miljö. Detta är naturligtvis perspektiv och tankebanor som är oerhört viktiga att tänka igenom för organisationen. Hur kan de behålla sin socialpedagog och samtidigt erhålla så mycket kunskap och kompetens ifrån henne som möjligt?

7.3 Individnivå

Vi anser oss ha fått en mycket tydlig bild av det socialpedagogiska arbetet på individnivå. I våra observationer, intervjuer och samtal framkommer det på en rad olika sätt hur det arbetet gestaltar sig samt dess betydelse. Vi vill framhålla att i det socialpedagogiska arbetet på individnivå blir Madsens (2001) beskrivning av bildningsblomman och socialpedagogisk kompetens mycket urskiljbar. Vi menar att socialpedagogen i arbetet på individnivå använder sig av kunskap och kompetens ur samtliga fyra praxisfält samt handlingskompetensen. Enligt Klefbeck & Ogden (1996) menar vi att socialpedagogen på Tärnanskolan arbetar för att eleverna skall få en gynnsam utveckling i den micronivå som skolan utgör. De ska också få goda erfarenheter och en positiv bild av sin verklighet i skolan.

Sociala och språkliga fältet

Vårt resultat visar att socialpedagogen på Tärnanskolan har stor möjlighet att arbeta med att få till stånd ett äkta mellanmänskligt möte och ett äkta samtal med de elever hon möter dagligen. Detta beror på socialpedagogens personlighet, kompetens och lämplighet för det arbete hon utför. Att ha kunskap kring hur relation kan skapas anser vi vara oerhört viktigt i arbetet med eleverna. Blomdahl-Frej (1998) menar att i arbetet med att stärka och medvetandegöra, i detta fall elever, om sitt sätt att vara och handla, något som socialpedagogen gör varje dag i sitt arbete, så är relationen en förutsättning. I vårt resultat nämner socialpedagogen att hon använder sig själv som främsta redskap i det arbetet och där menar Blomdahl-Frej (1998) att relationen ingår som en del i det verktyget. Både elever, lärare och socialpedagogen själv uttrycker att hon är den på skolan som har störst möjlighet att ta sig tid och sitta och prata med en elev vid just det tillfälle då den behöver det. Denna tid anser vi vara en förutsättning för att kunna mötas som subjekt och få till stånd ett äkta samtal. Att detta så småningom mynnar ut i en Jag – Du relation är av stor betydelse. Eleverna på högstadiet där socialpedagogen arbetar är mitt i sin identitetsutveckling. Får de inte möjlighet att gå in och ut ur Jag – Du relationer är det möjligt att de inte heller får någon helhet i sin tillvaro, eller känner något sammanhang och mening i sina liv. För att bli människa krävs det att vi har relationer med andra människor. (a.a).

Praktiska samt kroppsliga- och musiska fältet

Enligt Trost & Levin (1999) är det i samspel och interaktion med andra som vårt jag och vår identitet formas och blir till. Det är en förutsättning att det hos individen finns en förmåga att känna empati med dem som han/hon för tillfället interagerar med. Vi anser att socialpedagogen på Tärnan fokuserar och arbetar mycket med just formandet av en identitet. Hon ger eleverna möjlighet att ingå i Tjej- och killgrupper vars syfte är att umgås, samtala, göra aktiviteter såsom utflykter, bakning och matlagning. I grupperna ingår även att göra övningar tillsammans som så småningom leder till att eleverna vågar stå för den person han/hon är. De får möjlighet att diskutera olika värderingar tillsammans med andra både vuxna och ungdomar, vilket gör att eleverna känner sig säkrare i andra sammanhang och på sikt kan bygga upp sin egen identitet. Socialpedagogen arbetar även med andra sammansättningar av

tillfälliga elevgrupper som uppkommer vid speciella behov där de exempelvis utövar olika sporter, reparerar skolan och organiserar ansvaret för skolans cafeteria. Socialpedagogen arbetar även med längre bestående grupper som till exempel elevrådet.

Vetenskapliga och experimentella fältet

Socialpedagogen har en förmåga att kombinera ihop modeller och finna lösningar för de elever som så kräver för tillfället på Tärnan. Genom sin utbildning och yrkeserfarenhet gör socialpedagogen analyser för att få en djupare förståelse i vissa situationer som uppkommer på Tärnanskolan. I våra samtal och intervjuer med socialpedagogen har vi kunnat urskilja hur hon i sitt dagliga arbete växlar från delar till helhet, från det detaljerade till det allmänna. Exempel på detta kan vara att arbeta som mentor och att sammansätta grupper med elever med särskilda behov.

Handlingskompetensen

När vi har diskuterat det socialpedagogiska arbetet på individnivå med våra intervjupersoner har de allihop nämnt att socialpedagogen har kompetens kring att arbeta med grupper av olika slag. Vi menar att detta är en förutsättning för att nå handlingskompetens. Utan kunskap kring gruppernas processer anser vi det vara svårt att uppnå handlandet i arbetet på en skola eftersom socialpedagogen finns till för alla elever på högstadiet. I den socialpedagogiska utbildningen har vi i stort sett arbetat med grupper under hela utbildningen i praktisk form genom att vi ingått i basgrupper. Dessa basgrupper har fungerat som arbetsgrupper under olika tidpunkter. I början fick vi handledning av lärarna genom spegling, något vi så småningom skötte själva i grupperna. I basgrupperna har vi kunnat se och analysera det vi också läst i litteraturen kring grupper och gruppprocesser, vilket varit oerhört användbart och lärorikt. Att gemensamt **se** och **förstå** för att sedan kunna använda kunskapen och **handla** i sitt yrkesliv. Granér (1991) beskriver hur viktigt det är att förstå en grupp utifrån hur de fungerar i förhållande till varandra. Han menar att det uppstår ett klimat i gruppen där medlemmarna påverkar varandra. Denna påverkan är under ständig utveckling. Hur socialpedagogen använt sin kunskap kring detta uttrycks väl i arbetet med Tjej- och killgrupperna. I vårt resultat framkommer också att många av de intervjuade framhåller socialpedagogens personlighet som värdefull i arbetet. Socialpedagogen beskriver sig själv som tydlig i sin framtoning vilket enligt Lennéer-Axelsson & Thylefors (1991) är en av grundförutsättningarna för att vara en duktig ledare. Då vi under observationen fick möjlighet att vara med då hon undervisade i en klass blev det väldigt tydligt att hon har de egenskaper som krävs för att vara ledare i en grupp. Hon hade vid just detta tillfälle relativt kort tid på sig men lyckades ändå genomföra det hon planerat. Socialpedagogen mobiliserade elevens egen energi och lyckades få dem att hålla i övningen till stor del på egen hand. Hon lyssnade också till deras förslag och var lyhörd och öppen för förändring. Lennéer-Axelsson & Thylefors (1991) nämner också förhållningssättets betydelse vilket vi under våra observationer tydligt såg betydelsen av. Socialpedagogen på Tärnan har ett förhållningssätt gentemot eleverna som de tycker om och uppskattar.

8. Diskussion

Vårt syfte med denna c- uppsats var att beskriva och analysera hur det socialpedagogiska arbetet kan se ut på en skola samt få en förståelse för vilken kompetens som efterfrågades då en socialpedagog anställdes på den skola vi valt att studera. Vi anser att det inte går att dra någon generell slutsats utifrån vårt syfte eftersom vi endast undersökt en skola. Vi anser oss ändå kunna dra vissa slutsatser utifrån vår uppfattning vi fått genom detta arbete samt de teorier som vi använt oss av. Under arbetets gång har vi insett att det inte är så lätt att sätta ord på eller definiera socialpedagogiskt arbete, varken för socialpedagogen själv eller av de andra intervjupersonerna som vi mött. Eriksson & Markström (2000) menar att det kan vara mycket svårt att få en klar uppfattning av vad socialpedagogik kan vara. En del beskrivningar som finns fokuserar på innehållet i socialpedagogik, andra beskriver idéhistoriska rötter, praxis eller olika metoder. Alla dessa gör på sitt sätt anspråk på att vara en rättvis beskrivning av socialpedagogik. Det är med andra ord inte så lätt att nå socialpedagogikens yttre gränser samt dess kärna. Enligt Eriksson & Markström (2000) är det svårt att betrakta socialpedagogiken som ett autonomt ämne. De menar att socialpedagogiken snarare tycks handla om ett förhållningssätt och att socialpedagogiken representerar en annan kunskapsform än den vedertagna inom akademien. Vi har valt att använda oss av bildningsblomman för att urskilja den socialpedagogiska kompetensen. Vad har då bildningsblomman för relevans i det socialpedagogiska arbetet på en skola? Vi anser att grunden i det socialpedagogiska arbetet på Tärnanskolan är att **se** varje elev utifrån sin individuella situation samt medverka till att eleverna socialiseras och utvecklar en identitet och självkänsla. I det arbetet använder sig socialpedagogen av kunskap ur det sociala- och språkliga fältet samt det kroppsliga och praktiska fälten. För att klara detta arbete krävs att socialpedagogen kan **förstå** det specifika i varje situation hon ställs inför. I socialpedagogens dagliga arbete handlar det om att ständigt pendla mellan delar till helhet och det krävs att socialpedagogen kan sammanfoga nya modeller för sitt arbete. Med detta menar vi att hon i sitt arbete skiftar mellan individ-, organisations- och samhällsnivåerna. På detta sätt skapar socialpedagogen nya arbetsmodeller för att genomföra sitt dagliga arbete och vi menar att det tyder på att hon använder sig av kunskap från det vetenskapliga- och experimentella fältet. Det centrala i bildningsblomman är handlingskompetensen som enligt Eriksson & Markström (2000) är utmärkande för socialpedagogiken. I och med denna kompetens har socialpedagogen en förmåga att integrera de olika kompetenserna i praktiska **handlingar** vilket vi menar kan vara avgörande i arbetet på en skola. När vi frågat våra intervjupersoner om socialpedagogens kompetens och arbetsuppgifter så har flera av dem nämnt att hon ”finns där för eleverna i deras närvaro”. Detta menar vi är typiskt för det socialpedagogiska arbetet. Socialpedagogiken är en handlingsinriktad kunskap och ofta rör sig socialpedagogen i det vardagliga livet där själva handlandet ibland kanske tas för givet av en utomstående. Utifrån vårt resultat tycker vi oss se likheter med vad Eriksson & Markström (2000) framhåller nämligen att socialpedagogik kan ses som en kunskapsform där det goda omdömet får råda. Ett omdöme som hjälper socialpedagogen att fatta rätt beslut vid rätt tillfälle. Socialpedagogiken ses också som en kunskap som bygger på tanken om en utgångspunkt i den enskilda individen, en handlingsinriktad kunskapsform där situationen är avgörande. Vi menar att handlingskompetensen tar sig uttryck i olika handlingar som de utomstående inte ser hela arbetet av. Vilket arbete har lagts ner av socialpedagogen innan handlingen genomfördes? Det är oerhört

svårt att mäta och urskilja, och det kan också se mycket annorlunda ut beroende på situation. Att se omdöme och förhållningssätt som en del av kompetensen är inte alltid något som alla tänker på utan det framkommer ofta vid närmare eftertanke.

En annan insikt som vi fått under arbetets gång är att socialpedagogens personlighet har oerhört stor betydelse vid denna typ av arbete. Ett flertal av våra intervjupersoner har uttryckt hur viktigt det är att socialpedagogen är sig själv i arbetet och att det uppskattas mycket av eleverna. Detta förvånar oss dock inte så mycket. Genom vår utbildning är betydelsen av äkthet i mötet med den andre väl grundlagt hos oss. Vad som istället förvånade oss är betydelsen av de personliga förmågorna. Det blev mycket tydligt i vårt resultat att det är av stor betydelse vilka förmågor socialpedagogen har som person. Som ensam socialpedagog med de arbetsuppgifter som hon har anser vi att hon och hennes personlighet är oerhört blottad. Vi har båda arbetslivserfarenhet ifrån verksamheter med flera socialpedagoger anställda där man också har samma typ av arbetsuppgifter som till exempel på behandlingshem. Där har vi inte upplevt detta lika tydligt. Vi menar därför att detta kan bero på att en ensam socialpedagog på en skola inte har någon arbetsgrupp att falla tillbaka på och ta hjälp av i svåra situationer. Det finns en arbetsgrupp som hon tillhör men det finns ingen som har likadana arbetsuppgifter som henne därmed har hon inte någon möjlighet att i vissa lägen dra sig tillbaka och låta någon annan gå in och ta plats. Vi menar att personligheten styr hur vi förvaltar de olika kompetenserna som vi tillägnat oss i vår utbildning. Det socialpedagogiska programmet är en bred utbildning där man själv styr sin inriktning till viss del, både under utbildningstiden i form av praktikplats och temavalda kurser men kanske främst efter utbildningen då man väljer yrkesbana och inriktning. Socialpedagogen på Tärnanskolan påtalar själv betydelsen av ens personlighet i arbetet på en skola. Vem eller vilken personlighet som sedan passar att arbeta som socialpedagog på en skola är helt omöjligt att säga. Vi har en åsikt om att man som person själv känner sin kapacitet och sina intresseområden och därefter väljer ett yrkesområde som passar ens personlighet.

Ekholm (2000) skriver att mellan 50 000 – 100 000 elever i svenska skolor idag inte mår bra i sin skolmiljö och uppfattar inte sin tillvaro som meningsfull. Självtillit och motivation inför studierna saknas, en del elever känner sig otrygga och i värsta fall mobbade. Eleverna själva framhåller enligt Ekholm brister i den sociala miljön. De nämner bråk i klassrum och stress i matsal och omklädningsrum. Vad krävs då för att eleverna ska må bättre och förbättra sina resultat i skolan? Några viktiga faktorer hävdar vi är trygghet, uppmärksamhet, god social utveckling och framför allt lugn och ro. Skolan kan och ska inte lösa sociala problem på hemmaplan, vilket inte heller är deras uppdrag. Däremot kan skolan kanske vara en frizon i samhället där individuell utveckling betonas och där eleven kan få tillfälle att knyta band och relationer till vuxna människor som på sikt kan bli betydelsefulla för deras framtid. Detta tror vi är en förutsättning för att varje elev ska kunna lyckas bättre med sina resultat i grundskolan vilket vi anser kräver flera kompetenser i skolan, bra samarbete men framförallt fler vuxna på plats. Vår erfarenhet ifrån arbetet på Tärnanskolan säger oss att socialpedagogen med sin kompetens skulle kunna vara en ytterst lämplig person för denna typ av arbete.

Avslutningsvis skulle vi vilja framhålla att vi tycker oss ha fått en bild av hur ett socialpedagogiskt arbete kan se ut på en skola. Vi anser oss också ha en klarare uppfattning om varför socialpedagogisk kompetens efterfrågas inom skolan idag. Genom de intervjuer och observationer som vi har gjort har vi kunnat få ett djup i vår beskrivning som vi därefter kunnat analysera på ett för oss givande sätt. En brist i vår studie, som vi påtalat tidigare i uppsatsen är just att vi endast har haft möjlighet att ta del av en skolas arbete. Inför framtida studier hade det varit mycket intressant att titta på flera skolor både privata och kommunala som har en socialpedagog anställd. Det skulle naturligtvis ge mer tyngd åt resultaten och göra det möjligt att dra generella slutsatser.

Litteratur

- Andersson, G. (2002) Utvecklingsekologi och sociala problem. A, Meeuwisse & H, Swärd (red). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur
- Andersson, L-G, M, Persson, J, Thavenius. (1999) *Skolan och de kulturella förändringarna*. Lund: Studentlitteratur
- Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur
- Blomdahl – Frej, G. Eriksson, B. (red.) (1998) *Social omsorg och socialpedagogik filosofi – teori – praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Buber, M. (1990). *Det mellanmännsliga*. Ludvika: Dualis Förlag AB
- Delbetänkande av Kommitténs Valfärdsbokslut. (2000) *Välfärd vid vägskäl*. Stockholm: Norstedts Tryckeri AB
- Ellström, P-E. (1992). *Kompetens utbildning och lärande i arbetslivet*. Stockholm: Norstedts juridik AB
- Eriksson, L & Markström, A-M. (2000) *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur
- Granèr, R. (1991). *Arbetsgruppen. Den professionella gruppens psykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Halvorsen, K. (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Holme, IM. Solvang, BK (1997) *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Klefbeck, J & Ogden, T. (1996) *Barn och nätverk*. Stockholm: Liber Utbildning
- Lennér – Axelsson, B. & Thylefors, I. (1991). *Arbetsgruppens psykologi*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur.
- Madsen, B. (2001) *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur
- Patel, R. & Davidsson, B. (1994) *Forskningsmetodikens grunder*. Studentlitteratur: Lund
- Trost, J & Levin, I. (1999) *Att förstå vardagen*. Lund: Studentlitteratur

Rapporter

Rapportering av regeringsuppdrag, skolverket Dnr 01-2001:2136

Skolfrågor – om skolan i en ny tid, SOU 1997:121

Artiklar

Ekholm, M. *Lärare öka er socialpedagogiska kompetens!* (Pedagogiska magasinet 1/00)

Delors, J. *Dagens utmaningar finns på utbildningsområdet.* (Pedagogiska magasinet 1/98)

Övriga källor

Iduns projektansökan (1999) Vänersborgs kommun

www.skolverket.se

Bilaga 1

Intervjumall Rektor

Vi inleder med att berätta om förutsättningarna för intervjun samt vad den kommer att användas till.

Vi upplyser om att intervjun är frivillig och att den kan avbrytas om och när intervjupersonen så önskar.

Vi frågar om det går bra att vi använder bandspelare.

Vi talar om att vår rapport är en offentlig handling som kommer att finnas tillgänglig på Internet.

Vi talar om att alla intervjuade och på andra sätt inblandade har möjlighet att få ett exemplar av rapporten om de vill.

Vi diskuterar etiska aspekter och kommer gemensamt fram till att skolans namn ska användas men att vi ej benämner de vi intervjuar med namn, utan med deras yrkestitel.

Slutligen frågar vi om intervjupersonen fortfarande samtycker till att medverka i intervjun.

Intervjupersonens utgångspunkt

- Kön
- Ålder
- Utbildning
- Verksam på skolan

Intervjufrågor

- Anser du att det har skett förändringar i samhället de senaste 10 åren som påverkat skolan på olika sätt? I så fall vilka och hur?
- Kan det kopplas till behovet/arbetet av en socialpedagog på Tärnan?
- Varför anställdes det en socialpedagog på Tärnan? Fanns det behov på individnivå ex stökiga elever på skolan, organisationsnivå ex ”behov av en spindel i nätet”, samhällsnivå ex samverka med andra organisationer (Socialtjänst, Barn –och ungdomsnämnd, Föreningsliv, Polis mm).
- Vilka förväntningar fanns från skolans sida på socialpedagogen?
- Varför valdes just en kvinnlig socialpedagog till skolan?
- Anser du att socialpedagogens kompetens utnyttjas maximalt?
- Har det funnits ett intresse ifrån övrig personal för att ta del socialpedagogisk kompetens?
- Uppfattar du att samarbetet med olika organisationer har förenklats/förändrats sedan socialpedagogens arbete startat?

Bilaga 2

Intervjumall Socialpedagog

Vi inleder med att berätta om förutsättningarna för intervjun samt vad den kommer att användas till.

Vi upplyser om att intervjun är frivillig och att den kan avbrytas om och när intervjupersonen så önskar.

Vi frågar om det går bra att vi använder bandspelare.

Vi talar om att vår rapport är en offentlig handling som kommer att finnas tillgänglig på Internet.

Vi talar om att alla intervjuade och på andra sätt inblandade har möjlighet att få ett exemplar av rapporten om de vill.

Vi diskuterar etiska aspekter och kommer gemensamt fram till att skolans namn ska användas men att vi ej benämner de vi intervjuar med namn, utan med deras yrkestitel.

Slutligen frågar vi om intervjupersonen fortfarande samtycker till att medverka i intervjun.

Intervjupersonens utgångspunkt

- Kön
- Ålder
- Färdig yrkesexamen

Individnivå

- Vilket är ditt/skolans mål och syfte med socialpedagogens individriktade arbete?
- Var ligger tyngdpunkten anser du i ditt arbete – på förebyggande/behandling?

Etniskt ursprung

- Upplever du att du arbetar mer med invandrarungdomar än svenska?
- Hur skiljer sig arbetet med invandrarungdomar gentemot arbetet med svenska ungdomar?
- Anser du dig fått tillräcklig kunskap om de olika kulturer som finns på skolan? Vilken betydelse har den kunskapen?

Genus och ålder

- Arbetar du på olika sätt med tjejer och killar?
- Tror du att det socialpedagogiska arbetet hade sett annorlunda ut om du varit man?
- Vilken årskurs arbetar du mest med? Varför? Skiljer sig arbetet beroende på ålder?

Praktiskt arbete

- Vad i din utbildning känner du att du har nytta av i ditt arbete som socialpedagog på skolan?
- Hur stort utrymme finns det för praktiskt arbete på individnivå med elever som är i behov av detta? Prioriteras det?
- Hur uppfattas ditt praktiska arbetet med elever av övrig personal? (pysseant, rastvakt, cafeteriapersonal)?

Problemens utformning?

- Vilka problem upplever du vara mest vanliga hos de ungdomar som du arbetar med (tonårsproblem, social utsatthet, individuella anpassningssvårigheter)?
- Hur arbetar du med de respektive problemen? Individuellt eller i grupp?

Relationer

- Anser du att det finns tid att bygga relationer på individnivå i ditt arbete?
- I så fall finns tid till uppföljning och hur görs avslut?
- Arbetar du på något sätt med elevens föräldrar/nätverk – i så fall hur?

Organisationsnivå

- Vad är ditt och skolans mål och syfte med det socialpedagogiska arbetet på organisationsnivå?

Fysisk miljö

- Var är din arbetsplats?
- Vart arbetar du? Hur ser miljön ut?
- Är den fysiska miljön viktig för utformningen av det socialpedagogiska arbetet?
- Finns det kvällsverksamhet på skolan? Är du delaktig i den? Varför/Varför inte?

Yrkesposition

- Är du väl integrerad i skolan utifrån elever och annan personal?
- Vilket arbetslag anser du tillhöra på skolan?
- Vilka i personalen arbetar du närmast med?
- Tror du att det i början fanns förväntningar på dig ifrån skolans sida? I så fall vilka?

Samhällsnivå

- Vad är ditt och skolans mål och syfte med det socialpedagogiska arbetet på samhällsnivå?

Vilken samverkan finns mellan dig/skolan och följande samhällsorganisationer?

- Polis
- Media
- Bup
- Socialtjänst
- Övriga ideella föreningar (Idrott, tjejjour mm)
- Ungdomshälsan
- Barn –och Ungdomsnämnden
- ”Fritidsgårdar”

Tror du att samverkan mellan dessa organisationer hade varit bättre eller sämre med eller utan socialpedagog?

Bilaga 3

Intervjumall Lärare

Vi inleder med att berätta om förutsättningarna för intervjun samt vad den kommer att användas till.

Vi upplyser om att intervjun är frivillig och att den kan avbrytas om och när intervjupersonen så önskar.

Vi frågar om det går bra att vi använder bandspelare.

Vi talar om att vår rapport är en offentlig handling som kommer att finnas tillgänglig på Internet.

Vi talar om att alla intervjuade och på andra sätt inblandade har möjlighet att få ett exemplar av rapporten om de vill.

Vi diskuterar etiska aspekter och kommer gemensamt fram till att skolans namn ska användas men att vi ej benämner de vi intervjuar med namn, utan med deras yrkestitel.

Slutligen frågar vi om intervjupersonerna fortfarande samtycker till att medverka i intervjun.

Intervjupersonernas utgångspunkter

- Kön
- Ålder
- Utbildning
- Verksam på skolan

Intervjufrågor

- Hur ser ert samarbete med socialpedagogen ut?
- Hur kompletterar ni varandra i arbetet med eleverna utifrån ett undervisningsperspektiv?
- Hur skulle ni vilja beskriva socialpedagogiskt arbete i undervisningen samt på skolan i övrigt?
- Hur skulle ni vilja beskriva socialpedagogisk kompetens?
- Beskriv likheter/olikheter i er kompetens i det undervisande arbetet.
- Vilka synpunkter har ni på detta sätt att arbeta med en socialpedagog i undervisningsarbetet?
- Vad har detta arbetet tillfört eller försvårat jämfört med arbetet på skolor som inte har en socialpedagog anställd?

Bilaga 4

Intervjumall Kurator

Vi inleder med att berätta om förutsättningarna för intervjun samt vad den kommer att användas till.

Vi upplyser om att intervjun är frivillig och att den kan avbrytas om och när intervjupersonen så önskar.

Vi frågar om det går bra att vi använder bandspelare.

Vi talar om att vår rapport är en offentlig handling som kommer att finnas tillgänglig på Internet.

Vi talar om att alla intervjuade och på andra sätt inblandade har möjlighet att få ett exemplar av rapporten om de vill.

Vi diskuterar etiska aspekter och kommer gemensamt fram till att skolans namn ska användas men att vi ej benämner de vi intervjuar med namn, utan med deras yrkestitel.

Slutligen frågar vi om intervjupersonen fortfarande samtycker till att medverka i intervjun.

Intervjupersonens utgångspunkt

- Kön
- Ålder
- Utbildning
- Verksam på skolan

Intervjufrågor

- Hur ser samarbetet ut mellan dig och socialpedagogen?
- Hur kompletterar ni varandra i arbetet med eleverna utifrån elevvård?
- Hur skulle du vilja beskriva socialpedagogisk kompetens?
- Hur skulle du vilja beskriva det socialpedagogiska arbetet i elevvårdsgruppen, samt på skolan i övrigt?
- Beskriv likheter/olikheter i er kompetens utifrån det elevvårdande arbetet.
- Vilka synpunkter har du på detta sätt att arbeta tillsammans med en socialpedagog i elevvårdsgruppen?
- Vad har det tillfört eller försvårat jämfört med arbetet på skolor som inte har en socialpedagog anställd?

Bilaga 5

Intervjumall elever Tärnanskolan

Vi inleder med att berätta om förutsättningarna för intervjun samt vad den kommer att användas till.

Vi upplyser om att intervjun är frivillig och att den kan avbrytas om och när intervjupersonen så önskar.

Vi frågar om det går bra att vi använder bandspelare.

Vi talar om att vår rapport är en offentlig handling som kommer att finnas tillgänglig på Internet.

Vi talar om att alla intervjuade och på andra sätt inblandade har möjlighet att få ett exemplar av rapporten om de vill.

Vi diskuterar etiska aspekter och kommer gemensamt fram till att skolans namn ska användas men att vi ej benämner de vi intervjuar med namn, utan som eleverna och eleven.

Slutligen frågar vi om intervjupersonerna fortfarande samtycker till att medverka i intervjun.

Intervjupersonernas utgångspunkter

- Kön
- Ålder
- Årskurs

Intervjufrågor

- Hur träffade ni socialpedagogen första gången?
- Vad har hon för funktion på skolan?
- Vilken/vilka verksamheter har ni deltagit i tillsammans med henne?
- Vad gjorde ni under den/dessa verksamheter?
- Vet ni vad verksamheten gick ut på?
- Är det aktiviteten eller gemenskapen som är det roliga och intressanta i verksamheterna?
- Var det betydelsefullt för er? På vilket sätt?
- Har det blivit någon skillnad på skolan sedan socialpedagogen började?

HÖGSKOLAN I TROLLHÄTTAN / UDDEVALLA
INSTITUTIONEN FÖR INDIVID OCH SAMHÄLLE
SOCIALPEDAGOGISKA PROGRAMMET
BOX 1236
462 28 VÄNERSBORG
BESÖKSADRESS: VÄNERPARKEN 5
TEL 0521 26 40 01 FAX 0521 26 40 99
WWW.HTU.SE